

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Konflikthantering på fritidshemmet

En kvalitativ forskningsstudie om konflikthantering

Namn Anna Johansson och Nicklas
Hallberg

Program Grundlärarprogrammet med inriktning fritidshem

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LRXA1G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT 2015
Handledare: Björn Haglund
Examinator: Johannes Lunneblad
Kod: VT15 2920 008

Nyckelord: Konflikt, konflikthantering, Cohens konfliktpyramid

Abstract

Studiens syfte var att undersöka fritidspedagogernas kunskap om konflikter, samt att den kunskapen skulle få komma fram mer inom forskningen. Det finns inte så mycket forskning gällande fritidspedagogers kunskap och arbete med konflikter, vilket blev vårt problemområde. Vi besvarade våra frågeställningar med hjälp av metoden kvalitativa intervjuer. Vi intervjuade sex fritidspedagoger på sex olika fritidshem och samtliga var utbildade fritidspedagoger. Vår undersökning har synliggjort respondenternas utsagor om hur de arbetar med konflikter. De frågeställningar som har besvarats i den här studien är: Hur beskriver fritidspedagogerna sitt arbete med konflikter? Vilka likheter kan urskiljas mellan fritidspedagogernas sätt att arbeta med konflikter?

Vi har enbart fokuserat på fritidspedagogernas beskrivningar av hur de arbetar med konflikter på fritidshemmet. Ellmin (2008) hävdar att urartade konflikter kan leda till mobbning. Däremot så har vi med hänsyn till den tidsram vi haft till vårt förfogande, valt att avgränsa oss från att skriva om mobbning.

I den här studien presenterade vi svensk och internationell forskning. Vi har valt att använda oss av Hakvoorts (2011) förklaringar av Cohens (2005) konfliktpyramid i vår analys. Konfliktpyramiden behandlar fyra olika nivåer, vilka Hakvoort (2010) hävdar är förebygga, hantera, hjälpa och stoppa. Vi har sorterat in respondenternas svar i den pyramiden och kunde se vart fritidspedagogerna lade mest tyngd i deras arbete med konflikter. Resultatet visade att samtliga fritidspedagoger arbetade med den förebyggande nivån allra mest. I det arbetet så använde sig fritidspedagogerna av olika gruppstärkande övningar vilket hade som syfte att främja samarbetsförmågan. Vidare använde sig fritidspedagogerna även av vuxenstyrda lekar och aktiviteter samt någon form av samling för att få tillfälle att lära eleverna om konflikthantering. Fritidspedagogerna beskrev även att de flesta av eleverna klarar att hantera konflikter på egen hand. Eleverna använde sig då av de konfliktverktygen de fått av fritidspedagogerna. Några av fritidspedagogerna använde sig också av dramaövningar för att eleverna skulle få lära sig om hur man kan känna och tänka i olika konfliktsituationer.

Förord

Vi vill börja med att rikta ett stort tack till de sex personer som vi fick möjlighet att intervjua. Utan våra respondenter hade vi inte kunnat slutföra vår studie. Sedan vill vi också tacka vår handledare Björn Haglund för det stöd vi har fått under arbetes gång. Till sist vill vi också rikta ett stort tack till våra nära och kära som har visat förståelse för den tid vi har behövt lägga ner för att det ska bli ett så bra arbete som möjligt!

Anna Johansson och Nicklas Hallberg

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
2	Syfte	5
2.1	Frågeställningar	5
3	Tidigare forskning.....	5
3.1	Begreppet konflikt	5
3.1.1	Vanligaste orsaken till konflikter	6
3.1.2	Konstruktiv eller destruktiv konflikt	6
3.2	Förklaringsmodeller.....	7
3.2.1	ABC- Modellen	7
3.2.2	Isbergsmodellen	8
3.3	Konflikthanteringsmetoder	8
3.3.1	NVC (Nonviolent communication)	8
3.3.2	MmE	9
3.3.3	Medling.....	9
3.4	Forskningsresultat.....	10
3.4.1	Konfliktutbildningsresultat	10
3.4.1.1	Drama som konfliktutbildning i skolan	10
3.4.1.2	Samtal som förebyggande konfliktutbildning i skolan.....	11
3.4.2	En kvalitativ studie om konflikter, konflikthantering och förebyggande arbete på fritidshemmet	11
3.4.3	Kommunikation och konflikthantering i fritidshemmet.....	12
3.4.4	Om konflikter och konflikthantering i skolan	13
4	Styrdokument för fritidshemmet.....	13
4.1.1	Fritidshemmets uppdrag i relation till begreppet konflikt.....	14
5	Teoretisk anknytning	15
5.1	Richard Cohen	15
5.1.1	Cohens konfliktpyramid.....	15
6	Metod.....	16
6.1	Vetenskaplig metod	17
6.1.1	Intervjuguide	17
6.1.2	Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet	18
6.1.3	Urval	19
6.1.3.1	Presentation av respondenterna	19
6.1.4	Genomförande.....	20

6.1.5	Analys av data	21
6.1.6	Begränsningar	21
6.1.7	Metoddiskussion	22
6.1.8	Etiska riktlinjer	22
7	Resultat och analys.....	23
7.1	Hur beskriver fritidspedagoger sitt arbete med konflikter?	23
7.1.1	Förebygga	23
7.1.1.1	Vuxenledd lek	23
7.1.1.2	Strategiska placeringar	24
7.1.1.3	Gruppövningar	24
7.1.1.4	Massage	25
7.1.1.5	Kännedom om eleverna.....	25
7.1.1.6	Samling och samtal	26
7.1.2	Hantera.....	26
7.1.2.1	Eleverna löser konflikter med hjälp av verktyg	26
7.1.3	Hjälp	27
7.1.3.1	Personal medlar med hjälp av samtal	27
7.1.3.2	Hjälp till de som är i underläge	27
7.1.3.3	Systematiskt arbetssätt.....	28
7.1.4	Stoppa	28
7.1.4.1	Hjälp inom organisationen och plan mot kränkande behandling.....	28
7.1.4.2	Samtal med vårdnadshavare.....	29
7.2	Vilka likheter kan urskiljas mellan fritidspedagogernas sätt att arbeta med konflikter?.....	29
7.2.1	Förebygga	29
7.2.1.1	Vuxenledd lek	29
7.2.1.2	Gruppövningar	30
7.2.1.3	Samlingar och samtal	30
7.2.2	Hantera.....	31
7.2.2.1	Eleverna löser konflikter med hjälp av verktyg	31
7.2.3	Hjälp	31
7.2.3.1	Personal medlar med hjälp av samtal	31
7.2.4	Stoppa	32
7.2.4.1	Hjälp inom organisationen och plan mot kränkande behandling.....	32
7.2.4.2	Samtal med vårdnadshavare.....	32
8	Slutdiskussion	33
8.1	Förslag på vidare forskning	35

9 Referenslista.....	37
10 Bilagor	40
10.1 Bilaga 1	40
10.2 Bilaga 2	40

1 Inledning

Under våra praktikperioder så upplevde vi att en stor del av fritidspedagogernas uppdrag handlar om att lösa konflikter. Vi gjorde även en pilotintervju med två fritidspedagoger som bekräftar just det. Genom intervjun märkte vi att det även fanns en stor kunskap om hur man som fritidspedagog kan arbeta med konflikter inom ramen för fritidshemmets verksamhet. När vi har sökt efter forskning om hur fritidspedagoger arbetar med konflikter så hittade vi enbart några c-uppsatser om hur de arbetar med konflikter. Mot den bakgrunden insåg vi att det fanns ett problem med att fritidspedagogers kunskap gällande konflikter inte kommer fram tillräckligt ofta inom forskningen. Vi ville därmed arbeta med problemområdet och bidra med forskning gällande fritidspedagogers kunskap och arbete med konflikter.

Konflikter är naturliga och helt ofrånkomliga i allt socialt liv. Konflikter förekommer på alla nivåer; i familjen, på arbetsplatsen, mellan nationer och även inom skolan (Lennéer Axelsson & Thylefors, 2013). Thornberg (2013) hävdar att konflikter är en stor del av skolans vardag och de kan uppkomma mellan elever, mellan lärare eller mellan elever och lärare. En viktig del av lärarkompetensen ligger alltså i att ha kunskap om konflikter, samt att kunna hantera konflikter för att eleverna ska kunna utvecklas och lära sig när de hamnar i konflikter. Wahlström (2005) hävdar att den kunskap eleverna får med sig i sina unga år om hur de kan hantera konflikter, är avgörande för deras framtida sociala relationer när det kommer till hur de löser konflikter. Därmed hävdar vi att kunskap om konflikter och konflikthantering är en viktig del i vårt kommande arbete som grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem.

Skolverket (2011) hävdar att lärare har ett ansvar att förbereda elever för ett liv i samhället genom att bland annat förmedla grundläggande värden. De ska också utveckla elevernas förmåga att ta ett personligt ansvar. Hakvoort (2011) menar att i läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet och i skolverkets allmänna råd för fritidshem så benämns värdegrundsarbetet som en viktig faktor för eleverna. Däremot så nämns inte begreppen konflikthantering eller konflikt. I värdegrundsarbetet så ingår dock ett aktivt arbete med att förebygga konflikter. Hakvoort hävdar även om man arbetar mycket med det förebyggande arbetet så uppstår det ändå konflikter i skolan.

Enligt Ellmin (2008) så har skolans uppdrag sedan slutet på 1700- talet varit uppdelat i att undervisa och i att fostra eleverna. Sträng disciplin genom ett auktoritärt synsätt om vad som var rätt och fel förmedlades. Skolan utvecklades vidare under den andra delen av 1900-talet och äga samt andra typer av bestraffningar ersattes eftersom nya kunskaper om barns utveckling och lärande kom fram. Istället för äga så kunde eleverna bestraffas genom till exempel sänkt betyg i ordning och uppförande, skamvrå, kvarsittning eller utskällning.

Under de senaste decennierna så har den svenska skolformen genomgått stora förändringar, från att tidigare varit mer auktoritär. Idag är skolan en demokratisk skolform och på så sätt ges ett större utrymme för konflikter (Hareide, 2006). Som vi tidigare nämnt så uttrycks det i dagens läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet att grundläggande värden ska överföras till eleverna (Skolverket, 2011). Mot den bakgrunden så menar vi att det går att tala om konfliktutbildning i skolan idag, då det förebyggande arbetet är en stor del av den utbildningen. Skollagen (2010:800) menar att fritidshemmet ska komplettera utbildningen i skolan. På så sätt menar vi vidare att det blir viktigt att få kunskap om hur lärare kan arbeta med konflikter på fritidshemmet och av den anledningen blir vår studie betydelsefull.

2 Syfte

Studiens syfte är att undersöka fritidspedagogernas kunskap om konflikter, samt att den kunskapen ska få komma fram mer inom forskningen.

2.1 Frågeställningar

- Hur beskriver fritidspedagogerna sitt arbete med konflikter?
- Vilka likheter kan urskiljas mellan fritidspedagogernas sätt att arbeta med konflikter?

3 Tidigare forskning

I rubrikerna som följer beskriver vi begreppet konflikt och olika förklaringsmodeller, konflikthanteringsmetoder samt konfliktutbildningsresultat. Slutligen presenterar vi tidigare forskning om konflikthantering i skolan och på fritidshemmet.

3.1 Begreppet konflikt

Cohen (2005) hävdar att konflikter är något livsnödvändigt för människan, särskilt för den psykologiska utvecklingen. Det är i konflikter som vi förändras samt utvecklas som människor. Några exempel på det är att vi får mer kunskap om oss själva och om andra. Vidare så utvecklas vår identitet, vår världsbild och vår problemlösningsförmåga i skiljaktigheter med andra människor. Men konflikter är inte enbart något positivt utan konflikter kan ge upphov till känslor som ledsamhet, ilska och smärta.

Thornberg (2013) skriver att begreppet konflikt kommer från latinets ord *conflictus*. Den generella definitionen av begreppet är att det finns ett tillstånd av sammandrabbning eller motsättning. Det finns två typer av mänskliga konflikter, konflikter som uppstår mellan människor och de konflikter som uppstår inom människan. De konflikter som uppstår inom människa kallas för kognitiva konflikter. Konflikter som är kognitiva kan exempelvis vara då en människa känner att något strider mot ens egna föreställningar eller då det finns en motsättning mellan sina nya erfarenheter och sina tidigare föreställningar om något. Hakvoort (2010) menar att de kognitiva konflikterna också kan handla om en motstridighet gällande interna och externa krav, önsknings, drifter och behov. Thornberg (2013) menar att en sådan konflikt skapar missnöje som människan försöker finna klarhet i. Konflikten skapar också på så sätt lärandetillfällen för människan. Ellmin (2008) menar att de konflikter som finns inom oss kan övergå till en konflikt mellan två eller flera parter. De konflikter som uppstår mellan människor, mellanmänskliga konflikter, innefattar en motstridighet i mötet med andra individer. Motstridigheten uttrycks i känslor, ord eller handlingar och omfattar minst två individer. Hakvoort (2011) definierar de mellanmänskliga konflikterna som konkurrerande personer, intressen eller idéer. Konflikter är en naturlig del av vår vardag och finns runt oss hela tiden. Cohen (2005), Thornberg (2013) samt Ellmin (2008) hävdar att eftersom skolan är en kontaktintensiv miljö där många elever och lärare möts så är det ett vanligt förekommande ställe där det uppstår konflikter. Thornberg (2013) hävdar att konflikter i skolan kan ske mellan elever, mellan lärare eller mellan elever och lärare samt att konflikter exempelvis kan uppstå i korridoren, på skolgården och i klassrummet. Ellmin (2008) menar att konflikterna oftast uppstår under den tid då eleverna har rast och när rasten tar slut så tar eleverna med sig konflikten vidare in i klassrummet. Hakvoort (2010) och Thornberg (2013) menar att en viktig del av lärarkompetensen ligger i att ha goda kunskaper om konflikter, samt hur man kan hantera dessa för att eleverna ska kunna utvecklas och lära sig det när de hamnar i konflikter.

Thornberg (2013) anser att det går att dela in konflikter i sakkonflikter, intressekonflikter, värderingskonflikter samt känslokonflikter och relationskonflikter. *Sakkonflikter* är de konflikter där olika meningar om hur ett faktapåstående eller en händelse ska värderas. Ett exempel på en *sakkonflikt* är då en grupp ska välja litteratur till ett grupparbete och det finns en motstridighet om vilken litteratur som passar bäst till uppgiften. *Intressekonflikter* är de konflikter som behandlar motsättningar i resursfördelningen och kan handla om exempelvis status, makt, arbetsuppgifter eller saker. *Värderingskonflikter* är då olika människors värderingar krockar med varandra om något som det inte finns ett rätt eller fel om. *Känslokonflikter* och *relationskonflikter* är då det har uppstått en irritation mellan individer och man har svårt att förhålla sig till den andre individen.

3.1.1 Vanligaste orsaken till konflikter

Cohen (2005) menar att konflikter kan bestå och handla om att få sina känslomässiga behov tillgodosedda. Oavsett vilken bakgrund en människa har så finns behovet av att bli sedd, känna sig älskad, känna sig trygg, passa in, att få styra över sitt egna liv samt få chansen att uppnå saker. Dessa behov är enligt Cohen lika grundläggande för vår psykiska hälsa som vatten, mat och luft är för den fysiska hälsan. I mellanmänskliga konflikter så drivs människans handlande av de känslomässiga behoven. De känslomässiga behoven är starkt förknippade med god självkänsla. De individer som har en god självkänsla har också en större toleransnivå när det gäller att bli kallad något dumt eller bli retad och så vidare. De vet att det som sägs inte är förknippat med dem själva. Därför hamnar inte individer med hög självkänsla inte lika ofta i konflikter. Vidare är det större chans för konstruktiva lösningar med två individer med hög självkänsla än med två individer med låg självkänsla. Om den ena parten har sina känslomässiga behov tillgodosedda så är chansen större att den parten inte bryr sig lika mycket om att vinna i konflikten utan letar i stället efter konstruktiva lösningar. Cohen illustrerar vidare hur människan ofta speglar varandra i konflikter. När en part exempelvis försöker att få konflikten att eskalera så driver det den andra parten att gå åt samma håll. På så sätt så kan självkänslan hos en individ avgöra om konflikten ter sig konstruktiv eller destruktiv.

3.1.2 Konstruktiv eller destruktiv konflikt

I skolan är det som tidigare nämnts vanligt att konflikter uppstår och anledningen till det är att många människor, både elever och lärare möts på begränsade ytor. Konflikter kan också utvecklas antingen konstruktivt eller destruktivt. En destruktiv konflikt kännetecknas av en progression där konflikten hela tiden trappas upp. Att lära sig att se tidiga tecken på en destruktiv konflikt och kunna ingripa är avgörande för hela utfallet av konflikten. Ett vanligt utvecklingsförlopp av en destruktiv konflikt kan beskrivas i fyra olika faser. Varje fas innebär en upptrappning i konflikten. Första fasen är toleransfasen. Då har konflikten börjat smyga sig på och det finns en irritation i luften. I den fasen så förnekar man och man säger inget om konflikten. Andra fasen är den kringgående fasen och olusten har då ökat och därmed har stämningen försämrats. I den fasen försöker man att lätta upp stämningen igen. Den tredje fasen är den offentliga fasen och då är konflikten synlig och det innebär att berörda visar tydliga tecken utåt. Till sist har vi den fjärde fasen och det är krav- på- lösningsfasen. Situationen kräver då en lösning på konflikten, då de inblandade bör komma fram till ett gemensamt beslut om hur de ska gå vidare (Ellmin, 2008). Cohen (2005) hävdar att det som är utmärkande för en destruktiv konflikt är då kommunikationen mellan de inblandade inte fungerar samt att smärtsamma känslor ökar. Vidare när parterna inte litar på varandra och

skyller ifrån sig. Att tillägga är då utomstående individer blandar sig i en konflikt och saknar viljan samt kunskapen att medla eller hjälpa parterna vidare mot en konstruktiv lösning.

Cohen (2005) hävdar att en konstruktiv konflikt kännetecknas av att de inblandade tar ansvar för situationen samt respekterar varandras upplevelser och åsikter. Utomstående är inte inblandade utom möjligen en tredje part i funktion som medlare. Andra kännetecken är att parternas förtroende ökar för varandra och att det finns en öppen och ärlig kommunikation sinsemellan. Vidare ska positiva känslor genomsyra samtalet och parterna ska kunna beskriva vilka behov de har för varandra. Ellmin (2008) hävdar att friheten i att uttrycka sina känslor gör det möjligt att se över de bakomliggande orsakerna till konflikten. Utvecklingsförloppet för en konstruktiv konflikt är också uppdelad i fyra olika faser; samarbetsfasen, kommunikationsfasen, erkännandefasen samt resursfasen. Samarbetsfasen innebär att de som är inblandade i konflikten ser att det är ett gemensamt problem som måste lösas. Kommunikationsfasen innebär att det har skapats en öppen och ärlig kommunikation mellan de inblandade som gynnar en fortsatt konstruktiv utveckling. Är parterna ärliga och öppet säger vad de tycker och tänker så får konfliktprocessen mer energi. Erkännandefasen innebär att parterna tillgodoser allas intressen och behov. Parterna är då mån om att hitta en lösning på konflikten som tillgodoser allas behov. Resursfasen är sista fasen i en konstruktiv konfliktsprocess. Samarbete, öppen kommunikation och erkännande av varandras ömsesidiga intressen leder vidare till att de inblandade kan utnyttja resurserna fullt ut.

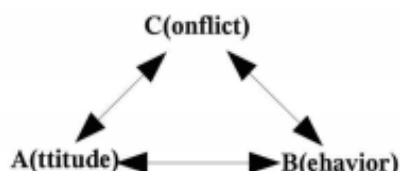
Thornberg (2013) hävdar att valet av hur man hanterar en konflikt definierar om den är konstruktiv eller destruktiv. Ett konstruktivt resultat kännetecknas av att alla parter känner sig nöjda, samt att de kan se att det blev till allas bästa. Vidare att tilliten, tycket och respekten har ökat för varandra. I ett konstruktivt sätt att lösa konflikter på ska även parterna få erfarenheter om hur de konstruktivt kan lösa och hantera konflikter i framtiden (Thornberg, 2013).

3.2 Förklaringsmodeller

Nedan presenterar vi hur konflikter kan beskrivas genom två olika förklaringsmodeller; ABC-modellen och isbergsmodellen.

3.2.1 ABC- Modellen

Friberg (2011) beskriver Galtungs ABC- modell och den innebär att man ska få en bättre förståelse av en konflikt. Den visar också hur man kan möta en konflikt samt i vilken riktning som konflikter kan utvecklas. ABC- modellen är formad som en triangel och det är en modell för att lätt kunna synliggöra olika sidor av en konflikt. Alla tre hörn ser olika ut och har olika tyngd med tanke på att alla konflikter är olika. Triangeln fungerar som en modell och med modellen kan man snabbt få en översikt och en första inblick i konflikten. Detta kan i sin tur underlätta förståelsen av konflikten och leda till att man hanterar konflikter på ett mer framgångsrikt sätt. Nedan visas triangeln och en presentation av de tre hörnen som ingår i triangeln.

Abc modellen enligt Galtung (1958, s 105)

I A- hörnet av triangeln så inrymmer känslorna, attityderna, rädslorna samt de fiendebilder som försvårar hanterandet vid en konfliktsituation. Laddade och mycket känslsamma konflikter har en stor tyngdpunkt i detta hörn men de kan däremot vara osynliga för folk runtomkring och till och med osynlig för motparten (Friberg, 2011).

B- hörnet står för själva beteendet, hur parterna behandlar varandra och vilka ord som sägs mellan parterna. Det kan till exempel vara kränkande kommentarer och utfrysning som kan leda till våld. Om det går så långt så att det blir våldsamt beteende så används istället förkortningen BV under B-hörnet för att markera just våldsamt beteende (Friberg, 2011).

C- hörnet står för själva konflikttinnehållet och sakfrågan i konflikten. Dessa sakfrågor kan bestå i att parterna har olika åsikter, värderingar eller att man har oförenliga intressen (Friberg, 2011).

Friberg (2011) hävdar att vanligtvis så startar en konflikt i C, vidare till A och till slut till B. Alla hörn kan vara involverade samtidigt men tyngden ligger alltid i en av dessa punkter.

3.2.2 Isbergsmodellen

Friberg (2011) hänvisar till Jordan (2006) som beskriver isbergsmodellen. Modellen visar på att det finns både synliga och osynliga delar av en konflikt. Konflikter delas in i tre nivåer. Högst upp, det vill säga toppen av isberget är den enda delen av den här modellen som synliggörs. På toppen av isberget ryms det som man inte har problem att visa utåt för andra. Nästa nivå ligger lite under vattenytan och utgörs av parternas dolda agenda vilket innebär att parterna medvetet undanhåller saker för varandra, ofta av taktiska skäl. Under vattenytan finns sista nivån och det är den största delen av isberget. Denna del är helt osynlig och omedveten för de båda parterna. Det handlar oftast om en rädsla för att inta duga eller att man inte känner sig älskad, vilket Cohen (2005) och Friberg (2011) beskriver som grundläggande behov och därmed grundläggande anledningar till varför konflikter uppstår.

3.3 Konflikthanteringsmetoder

I detta avsnitt beskrivs konflikthanteringsmetoder. De här metoderna handlar om konflikthantering i praktiken som har visat sig fungera bra i skolmiljön. Metoderna vi presenterar är NVC (nonviolent communication), MmE- modellen och medling.

3.3.1 NVC (Nonviolent communication)

I Sverige har NVC blivit mer känt som giraffspråket i den bemärkelsen att giraffen symboliserar förmågan att sticka ut halsen och säga vad man tycker. Metoden står för grundläggande demokratiska värderingar och för ett förhållningssätt där konflikter är naturliga och utvecklande för individen. NVC- metoden är uppbyggd i fyra olika steg. Stegen är observation, känsla, behov och önskan om handling. Först så får den ena individen berätta

sin version av vad som hände (observation). Individerna går sedan vidare med att berätta sin upplevelse och av situationen (känsla). Sedan ska individerna uttrycka sina mänskliga behov (behov) och till sist en önskan om hur konflikten bör lösas (handling). På så sätt ska metoden bidra till att individerna utvecklar en känsla av empati och förståelse för andra människor genom att de får lära sig att lyssna till andras känslor och berättelser. Individerna utvecklar därmed sin sociala förmåga och får lättare för att skapa goda kontakter med människor. NVC bygger även på att individerna ska uttrycka sig ärligt, lyssna med empati på den andra parten samt att ha förmågan att lyssna på sig själv och sina egna behov i stunden, det vill säga självempati. Detta är förutsättningar för en fungerande dialog där båda parternas version värderas lika. Lärarens roll blir att låta båda parter säga sin version av händelsen utan att bli avbruten av den andra parten. Läraren ska även erbjuda konkreta sätt för hur man kan kommunicera när konflikter uppstår så att eleverna kan hantera och förebygga konflikter på egen hand. NVC är sammanfattningsvis ett sätt att lära sig hantera konflikter med respekt för sig själv och för andra (Göthlin & Widstrand, 2011).

3.3.2 MmE

Patfoort (2011) menar att man ofta hamnar i en överlägsen position (major) respektive en underlägsen position (minor) i konflikter. När man befinner sig i en underlägsenposition faller det sig naturligt att man vill komma ur den positionen för att nå en överlägsenposition igen. Detta är kopplat till självbevarelsedriften som är ärvd i den mänskliga naturen och som gör att man skyddar och försvarar sig själv. Detta kan leda till aggression och våldets tre mekanismer; eskalering, kedja och internalisering. Dessa kan uppstå mellan två parter eller också mellan grupper. Eskalering innebär att man själv försöker placera den andra i underlägsenposition medan man själv vill komma åt en överlägsenposition. Eftersom båda parter vill nå en överlägsenposition så blir det väldigt lätt bråk eller kamp om den positionen. När man hamnar i underläge så vill man ge igen och detta leder ofta till eskalering. Kedja handlar om att man kanske inte alltid vågar, kan eller vill göra något mot den som tagit en överlägsenposition. Orsakerna till detta kan vara att man vet att den andra parten är mycket starkare. Då söker man istället ett annat offer, en syndabock som man istället trycker ner i en underlägsenposition. Detta innebär att man i en kedja kan placera sig i en överlägsenposition gentemot en tredje, utomstående person. Internalisering handlar om att det ibland händer att man befinner sig i underläge men man klarar inte av att komma till en överlägsenposition, varken via eskalering eller kedja. Då blir man kvar i en underlägsenposition. Internalisering är oftast bara tillfällig tills vi hittat ett sätt att slå tillbaka mot den som försatte oss i denna underlägsna position. Då går man tillbaka till eskalering eller mot någon annan dvs. kedja. Genom Mm-E modellen så kan man istället välja en annan väg, likvärdighetsmodellen (E). Likvärdighetsmodellen syftar till att man går till det fundamentala i varandras åsikter och gör en uppställning av dessa. Efter det så försöker man likvärdigt och icke våldsamt kommunicera det fundamentala i åsikterna. Det sista man gör är att finna en lösning som utgår från båda fundamenten. I djupare mening förstå varandras bakgrund varför man tycker och agerar som man gör.

3.3.3 Medling

Kostiainen (2011) beskriver medling som en konflikthanteringsmodell som fungerar att använda sig av i skolan. Modellen innebär att det finns en utomstående person som är med och medlar i konflikter och som finns där som ett stöd för eleverna. Medlaren ställer frågor och hjälper de inblandade parterna att uttrycka sina känslor och behov. Däremot ska medlaren bara finnas där som stöd och inte ta över för mycket i konflikten eftersom det är eleverna själva som har ansvar för konflikten. Ett medlingssamtal innefattar fyra olika steg och alla

steg fyller en viktig funktion. Steg ett handlar om att de inblandade får redogöra för hur de har uppfattat händelseförloppet. Syftet är att båda parterna förklarar deras syn medan den andra parten lyssnar. Här gäller det för den som medlar att lyssna aktivt och stämna av med frågor om man har uppfattat rätt. I detta steg kan det visas väldigt tydligt att parterna har olika syn på händelseförloppet. I steg två så ska medlaren ställa frågor till parterna för att försöka identifiera känslan bakom konflikten och hjälpa de båda parterna att uttrycka sina känslor. Här lär sig parterna av varandra genom att lyssna till hur andra kan känna. Medlaren kan här också hjälpa parterna att ge olika förslag på känslor som kan ha uppkommit i samband med konflikten.

Kostiainen (2011) menar att steg tre ska ta upp allas önskemål om hur man vill gå vidare. Frågor ställs av medlaren om hur parterna vill ha det och detta steg av medlingen ses som ett redskap för att de båda parterna ska börja samarbeta med varandra. Steg fyra som är det sista steget i medlingssamtalet och handlar om att hitta en gemensam lösning som passar för båda parter. Här sätts samarbetet och förmågan att inta någon annans perspektiv på prov genom att prova allas lösningar för att sedan hitta en gemensam möjlig lösning. Medlarens roll i det sista steget är att uppmana parterna vilka förslag som kan vara möjliga. Genom en överenskommelse så görs det möjligt parterna att mötas på lika villkor. Det är däremot inte beslutet i sig som är viktigt utan reflektionen hur man når en större förståelse och acceptans. Vidare finns ofta viktig information om självuppfattning och identitet att hämta i samtalet samt beteendemönster och sätt att agera på vid konflikter. Som medlare så kan man exempelvis hjälpa eleverna att försöka släppa gamla beteendemönster och ta emot nya sätt att lösa konflikter på. Detta kan leda till att eleverna väljer konstruktiva konfliktlösningar i framtiden. Hakvoort (2011) menar dock att det är viktigt att ha förståelse för att alla konflikter går att hantera men alla inte kan lösas.

3.4 Forskningsresultat

Nedanstående rubriker presenterar forskning inom skolan och fritidshemmet gällande konflikter.

3.4.1 Konfliktutbildningsresultat

Hakvoort (2010) hävdar att tidigare forskning visar på att konfliktutbildning för elever har gett goda resultat. Jones (2004) menar att konfliktutbildning har bidragit till att eleverna fått lättare att samarbeta samt lättare för att skapa goda relationer. Vidare har eleverna fått en mer positiv syn på skolan och haft lättare att lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. Johnson och Johnson (1996) hävdar att utbildning i medling och konfliktlösning har bidragit till att eleverna har fått ökade kunskaper om konflikter och konflikthantering. Eleverna uttryckte också själva att de hade blivit bättre på att lösa konflikter och att klassrumsklimatet hade blivit bättre.

3.4.1.1 *Drama som konfliktutbildning i skolan*

Malm och Lövgren (2007) hävdar att det inom det moderna samhället satsas mycket på forskning om hur tekniken kan hjälpa oss i samhället. Det har däremot inte satsats lika mycket på social forskning som exempelvis hur vi kan hantera konflikter på nya kreativa sätt. Vidare saknas det kunskap inom organisationer och hos individer hur de ska lösa sina konflikter. Under de senaste trettio åren så har det däremot skett en förändring med inriktningen inom forskningsvärlden. Nya metoder och teorier har kommit fram inom konflikthantering. En av

dessa metoder är sprungen ur forskningsprojektet DRACON. DRACON grundades på tankar om att börja använda dramapedagogik för att hjälpa elever att hantera konflikter i skolan.

Malm och Lövgren (2007) hävdar att genom att lärare arbetar med dramapedagogik i skolan så kan eleverna lära sig att hantera konflikter på ett ickevåldsamt sätt. Den stora skillnaden på dramapedagogik och vanlig drama är att i dramapedagogik så handlar det inte om att någon ska prestera något på en scen. Dramapedagogik syftar till att eleverna ska delta i grupparbeten. I grupparbeterna ställs eleverna inför olika problem. Problemen är baserade på konstruerade exempel på konflikter som är hämtade från verkligheten. I grupparbetet ska deltagarna genom rollspel lära sig att kommunicera och fatta gemensamma beslut. Vidare lär sig deltagarna genom att använda kroppen, känna känslor och tänka utifrån olika perspektiv. När man aktivt byter roller så kan eleverna utveckla nya perspektiv på olika händelser. Via dramövningarna så inhämtar eleverna också kunskaper om hur de kan hantera problem genom att samarbeta med andra. Vidare gynnar dramapedagogik elevernas utveckling av den empatiska förmåga samt deras förmåga att lyssna till andra. Eleverna utvecklar även sin förmåga att kommunicera på ett adekvat sätt och de får även nya erfarenheter av hur de kan hantera reella konflikter i framtiden. Grunden till att kunna lösa och hantera konflikter på ett konstruktivt sätt är personlig erfarenhet av konflikter. Det är också genom den personliga erfarenheten som eleverna kan hänga upp konfliktutbildningen på. Det är också precis det som händer när elever får testa på konstruerade konflikter genom dramapedagogik.

3.4.1.2 Samtal som förebyggande konfliktutbildning i skolan

Hakvoort och Olsson (2014) hävdar att skolan idag har två huvudsyften. Det ena är att lära eleverna innehållsbaserad kunskap i olika ämnen och det andra är att lära eleverna värderingar grundade på en demokratisk syn av världen. Däremot så beskrivs demokratiuppdraget inte så utförligt i dagens läroplan vilket skapar ett stort utrymme för tolkningar. Vidare finns det en tydlig koppling mellan hur lärare arbetar med konflikthantering och hur eleverna lär sig demokratiska värderingar. Lärandet sker bland annat genom konfliktdiskussioner, samtal och medling mellan lärare och eleverna.

Inom skolan så används det idag en rad olika metoder för att förebygga och hantera oönskat beteende och våld mellan elever. Vissa skolor använder långsiktiga strategier som bygger på att eleverna ska lära sig om hur de ska förhålla sig till varandra. Syftet är dels att förebygga att oönskat beteende och våld ska uppstå, men också att eleverna ska vet hur de ska hantera sina konflikter. Den mest vanliga metoden är att skolor använder sig av kortvariga lösningar när elever kränker eller slår andra elever. En sorts bestraffning som avstängning eller uteslutning är två vanliga kortvariga lösningar på allvarliga problem och används för att kontrollera att lugnet bevaras på skolan. Men när skolor agerar efter att straffa elever som inte vet hur de ska bete sig mot andra så tar de också ifrån elevernas rätt till att lära sig om hur de ska vara mot andra människor, vilket är ett av skolans huvuduppdrag. När lärare däremot använder långsiktigt förebyggande arbete där elever kan lära sig konstruktiva lösningar på konflikter, så minskar risken för att elever blir utsatta för fysiskt och psykiskt våld. Det förbättrar även hela miljön på skolan och lärare behöver lägga mindre tid på att tillrättavisa elevers oönskade beteende (Hakvoort & Olsson, 2014).

3.4.2 En kvalitativ studie om konflikter, konflikthantering och förebyggande arbete på fritidshemmet

En kvalitativ studie om konflikter, konflikthantering och förebyggande arbete på fritidshemmet är en studie som är skriven av Anna Zecevic (2014). Syftet är att undersöka

vilka konflikter som uppkommer inom ramen för fritidshemmet, samt hur dessa hanteras och hur fritidspedagogerna arbetar med sitt förebyggande arbete. Uppsatskrivaren har valt att fokusera på skillnader mellan en högstatusskola och en lågstatusskola (Zecevic, 2014).

Frågeställningar som hon har är:

- Vilka typer av konflikter uppstår mellan elever på fritidshemmet?
- Hur hanterar fritidspedagogerna konflikter mellan elever?
- Hur förebygger fritidspedagogerna konflikter mellan elever?
- Vilka skillnader kan urskiljas mellan de båda skolorna i typer av konflikter, konflikthantering och förebyggande arbete? (Zecevic, 2014, s.2)

Frågeställningarna besvaras genom kvalitativa intervjuer med sammanlagt sex behöriga fritidspedagoger. Intervjuerna har gjorts med hjälp av standardiserade frågor med en friare struktur för att skapa ett öppet samtal. I resultatet så redovisas att det finns vissa skillnader mellan skolorna i relation till frågeställningen (Zecevic, 2014).

De resultat som framkommer i studien är att konflikter som uppstår på den ena skolan uppkommer på grund av sociologiska orsaker och på den andra skolan av psykologiska orsaker. De psykologiska orsakerna är bland annat att många elever ser sina egna behov, men har svårt att se andras behov. De sociologiska orsakerna är att eleverna känner sig trängda av skolans makt. Eleverna upplever en press att de måste klara sin utbildning, och en effekt av det är att vissa elever utagerar sin frustration och ilska mot andra elever. Båda skolorna arbetar med en tanke om att personalen är en tredje part som har kunskap och verktyg för att hjälpa eleverna med hanteringen med konflikter i samtal. Hanteringen av konflikterna skiljer sig ändå lite åt mellan skolorna. Den stora skillnaden är då det kommer till om hanteringen inte fungerar i det första samtalet med eleverna. Täljeskolan tar då till med fler åtgärder och eventuellt bjuds elevernas vårdnadshavare in för ett samtal. Ett tredje steg är att rektor får möjlighet att delta i ett nytt samtal om konflikten kvarstår. På Myrdalsskolan är konsekvenserna förhållandevis positiva eftersom eleverna lärt sig att hantera sina konflikter. Det finns konflikter som återupprepar sig men då försätter man hjälpa de eleverna med ett tredjepartssamtal. Den stora skillnaden i det förebyggande arbetet är att den ena skolan utgår från beprövad erfarenhet och den andra har hittat egna lösningar för hur de vill arbeta med att förebygga och hantera konflikter (Zecevic, 2014).

3.4.3 Kommunikation och konflikthantering i fritidshemmet

Kommunikation och konflikthantering i fritidshemmet är en annan uppsats vi har läst och den är skriven av Fredrik Andersson och Therese Kronström (2013). Studien behandlar konflikthantering på fritidshemmet och syftet är att undersöka om det finns möjligheter för elever att få redskap till att hantera konflikter på ett konstruktivt sätt, samt att undersöka pedagogers möjlighet att förmedla detta till barnen på fritidshemmet (Andersson & Kronström, 2013). Frågeställningarna som de har använt sig av är:

- Hur arbetar man med konflikthantering på de utvalda verksamheterna?
- Vilken kunskap om kommunikation och konflikthantering finns hos lärare/pedagoger i verksamheterna? (Andersson & Kronström, 2013, s. 2)

För att få svar på sina frågeställningar så använder de sig av intervjuer och enkäter. Resultatet visar att de pedagoger som är trygga i sin yrkesprofession inte ser konflikter som enbart negativt. Deras synsätt är att kunna hjälpa eleverna så att de i sin tur lär sig hur man ska agera

och hantera situationer för att komma överens. Ett annat resultat som uppkom i studien är att det ingår alldeles för lite konflikthantering i dagens lärarutbildningar. Det är också viktigt att pedagoger tar sitt eget ansvar och fortbildar sig själva inom konflikthantering (Andersson & Kronström, 2013).

3.4.4 Om konflikter och konflikthantering i skolan

Om konflikter och konflikthantering i skolan, en undersökande studie ur ett könsperspektiv är en avhandling skriven av Agneta Lundström (2008) om konflikthantering som är kopplat till skolan.

Författarens syfte med avhandlingen är att ”utifrån ett könsperspektiv med hjälp av gruppamtal samt pedagogiska rollspel studera och analysera lärares föreställningar om konflikter och strategier för att hantera dessa” (s. 5, 2008). I denna undersökning så studeras konflikter utifrån lärarnas syn samt också att belysa könsperspektivet. I studien ingick fem män och fem kvinnor från sex olika grundskolor i Sverige och Lundström (2008) använder sig av gruppintervjuer som vetenskaplig metod. Resultatet i Lundströms studie är uppdelat i tre olika teman, nämligen; utmaning, bekräftelse och fysisk beröring. Resultatet visar att lärarna använder dessa tre olika huvudstrategier vid konflikter mellan elever. Utmaning används av lärarna för att elevens egen del i konflikten ska synliggöras samt att eleven ska få en större förståelse av situationen. Bekräftelse handlar om att man ska få en förståelse för den andra partens position på ett sätt så att denne part kan uppleva detta som ett stöd. Det sista temat i resultatet visade att fysisk beröring också är en strategi vid konflikter mellan elever. De intervjuade lärarna i studien menade att fysisk beröring i en konflikthantering är effektivt för att skapa en god kontakt med eleven (Lundström, 2008).

Lundström (2008) skiljer mellan olika typer av beröring: lätt beröring, bestämd beröring, fasthållande, lärares fysiska kraft samt beröring med misstanke om sexualisering. Lätt beröring innebär att kunna visa ömhet och omsorg genom beröring, bestämd beröring betyder att man tar tag i eleven på ett bestämt sätt vid en konfliktsituation. Med fasthållande menas att man kan hålla fast elever när utagerat våld utbryter. Alla lärarna medgav dock att detta kändes obehagligt. Lärares fysiska kraft innebär att i vissa situationer så har kroppsstorleken en betydelse. Till sist har vi misstanke om sexuell beröring vilket innebär att fysiskt ta på elever och gå över gränsen (Lundström, 2008).

Ett annat resultat som framkom i och med studien är att lärare tycker det är svårare att hantera konflikter när det gäller flickor. Lärarna i studien menade att flickor ofta har svårare konflikter än killar. Med killar är det mer rakt på sak och sen är det klart, medan flickorna är mycket mer oschyssta mot varandra samt att konflikterna ofta är svårare att göra någonting åt. Flickornas konflikter är dessutom mycket svårare att få syn på än vad killarnas konflikter är. Lärarna beskrev att flickor inte ville samtala om sina konflikter samt att de inte vill lösa konflikterna direkt. Lyssnandet beskrevs dock vara en verksam strategi för att skapa kontakt med flickor i konfliktsituationer (Lundström, 2008).

4 Styrdokument för fritidshemmet

Nedan beskriver vi hur begreppet konflikt kan kopplas till fritidshemmets uppdrag.

4.1.1 Fritidshemmets uppdrag i relation till begreppet konflikt

Enligt Skolverket (2011) ska utbildningen i skolan och på fritidshemmet främja respekt för de mänskliga rättigheter som ligger till grund för det svenska samhället. All personal som arbetar inom skolan ska betona varje människas egenvärde samt respekt för vår gemensamma miljö. Värden som skolan och fritidshemmet ska förmedla till eleverna är människolivets okränkbarhet, alla människors lika värde, solidaritet med svaga och utsatta samt individens frihet och integritet. Varken elever eller personal ska utsättas för diskriminering eller annan kränkande behandling. Detta ska aktivt motverkas genom kunskap, öppen diskussion och andra insatser.

Enligt Skollagen (SFS 2010:800) ska stimulans och ledning ges till alla elever så att de kan nå så långt som möjligt gällande de nationella målen, personlig utveckling och kunskapande, vilket ska utgå från elevernas förutsättningar. Fritidshemmet har vidare en uppgift att komplettera den utbildning som sker i grundskolan, specialskolan, sameskolan förskoleklassen, grundsärskolan samt andra utbildningsformer. Skolverket (2014) beskriver att det kan handla om ansvarstagande, inflytande, kunskaper, normer och värderingar. Utbildningen ska omfattas av en helhetssyn på barnen och deras behov. En helhetssyn på elevernas utbildning innebär ett fokus på barnens bästa, lärandet och utvecklingen som genereras av ett samarbete mellan fritidshemmet skolan, förskoleklassen samt hemmet. Enligt Skollagen (SFS 2010:800) så ska inflytande erbjudas till vårdnadshavare och elever i frågor som rör utbildningen och verksamheten. Vidare ska fritidshemmet vara en plats där eleverna ska få möjlighet till att vila, utvecklas psykiskt och fysiskt, få en meningsfull fritid och ta del av social gemenskap samt mångsidiga kontakter.

Skolverket (2014) hävdar att om eleverna ska kunna erbjudas en varierad och meningsfull verksamhet så bör personalen se över vilka intressen och behov som eleverna har. Vidare hitta arbetssätt, arbetsformer och välja aktiviteter som möjliggör att eleverna utvecklas mot de övergripande målen som finns i andra delen i läroplanen. Det ska även finnas en progression i verksamheten så att eleverna kan utveckla nya erfarenheter, fördjupade kunskaper, samt utmanas i det som de ännu inte har kunskap om. I de tidigare åldrarna så betonas skapande verksamhet och framförallt leken som centrala delar för elevernas kunskapande och utveckling. I leken så lär sig barn bland annat att förstå demokratiska principer, turtagning, samarbete, kommunikation och problemlösning.

I enlighet med Skolverket (2014) så anger personalen på olika fritidshem att deras spetskompetens ligger i arbetet med den sociala och allmänna utvecklingen. Vidare i arbetet med grupprelationer samt i det lärandet som sker utefter konkreta och praktiska sammanhang. Personalens specifika yrkeskunnande knyter också an till att stödja elever till trygghet och självständighet, till att vara en schyst kompis och ta ansvar för sina handlingar. Vidare att visa respekt för sina kamrater och för gemensamma regler, samt att klara av att lösa och hantera konflikter som uppstår genom verbal kommunikation med sina kamrater. Genom interaktion i grupp så ska eleverna utveckla en förmåga att lyssna, kommunicera, förstå, tolka andras sätt att uttrycka sig samt andras synpunkter. Det är i gruppen som eleverna prövar och utvecklar sociala värden och normer. En naturlig faktor av att utvecklas i gemenskap med andra är att det ibland uppstår konflikter. Konflikter kan vara grundade i exempelvis ett missförstånd, hur någon uttrycker sig eller att man har olika uppfattningar om något. Det är hur eleverna lär sig att hantera och kommunicera i sådana situationer som är avgörande för hur konflikten utvecklas. Hur personalen på fritidshemmet arbetar och diskuterar det svenska samhällets värdegrund, olikheter, olika uppfattningar, värderingar och problem utgör den grund för vilket handlande eleven kan välja.

Det är i diskussionen om skiljaktigheter i konflikter som personalen kan lära elever hur man kan hantera konflikter på ett konstruktivt och respektfullt sätt. Då minskar även risken för att konflikter slutar med våld eller maktutövning. Vidare så stärks den empatiska förmågan genom att få lära sig lyssna till en annan människas behov, erfarenheter och känslor. Inom ramen för att lösa problem, konflikter och förstå andra människor så är tänkandet och språket avgörande. Det är i den bemärkelse att alla inte har samma förmåga att uttrycka sig om vad de vill och vilka behov de har. Därför är det viktigt att personalen finns med och stöttar upp de elever som har svårare att formulera sig så att de får komma till tals och får sina behov tillgodosedda. Fritidshemmets personal har med andra ord en viktig uppgift att uppmuntra eleverna till att utveckla sin sociala kompetens, då en viktig faktor är att arbeta med konflikter på ett konstruktivt sätt. Det är i en miljö där skiljaktigheter ses som en naturlighet, som elever har en möjlighet att utveckla förståelse samt respekt för olika sätt att vara och tänka på (Skolverket, 2014). Utifrån styrdokumentet så blir det därmed viktigt för personalen att arbeta för en miljö på fritidshemmet där konflikter ses som en naturlig del av verksamheten, samt något som ska ske konstruktivt. Personalen har sammanfattningsvis en viktig roll när det gäller att förebygga konflikter men också när det gäller att hantera konflikter.

5 Teoretisk anknytning

I detta avsnitt presenterar vi en kort bakgrund vad den amerikanske konfliktforskaren Richard Cohen står för samt vår valda teori som är Hakvoorts svenska översättning av Cohens konfliktpyramid.

5.1 Richard Cohen

Cohen (2005) hävdar att det blir allt vanligare i skolans värld att elever blir indragna i konflikter och våld. Därför behöver skolan organisera sin verksamhet och då främst lägga tyngd på det förebyggande arbetet med konflikter. Vidare bör lärare arbeta för att utbilda elever hur man löser konflikter och hur de exempelvis kan använda sig av medling som metod för att lösa sina konflikter. Syftet är att när eleverna lämnar skolan en dag så ska de kunna lösa och hantera sina egna konflikter.

5.1.1 Cohens konfliktpyramid

Cohen (2005) beskriver i enlighet Hakvoort (2010) att när skolor organiserar sitt arbete med konflikter så kan de utgå från Cohens konfliktpyramid för att få syn på vilka delar (nivåer) som ska finnas med i arbetet med konflikter. Vidare hur stora, samt vad de olika nivåerna ska inrymma.

Konfliktpyramiden enligt Cohen (1995, 2005) (Hakvoort, 2011 s. 36)

Förebyggande nivån beskriver hur skolmiljön ska vara stöttande och på så sätt förebygga att konflikter uppstår. Det stöttande arbetet ska inrymma en demokratisk miljö, skolorganisation, effektivt ledarskap, värdegrundsarbete, arbete med etik, moral, empati, gruppdynamik och självkänsla. Det som är centralt utifrån första nivån är att eleverna ska utveckla social kompetens, samt sociala relationer. Skolan kommer ändå inrymma konflikter hur väl man än arbetar med första nivån (Hakvoort, 2010).

Hanterande nivån behandlar elevernas hantering och lösningar på de konflikter som uppstår i skolan. För att det ska ske en utveckling och ett lärande för eleverna så bör konflikterna hanteras på ett konstruktivt sätt. Utgången av konflikten påverkar utvecklingen hos parterna, gruppen som eleverna ingår i, samt skolan. Därför är det viktigt att arbeta aktivt med den *förebyggande nivån*. Det är den kunskapen som eleverna får med sig därifrån som ska ge förutsättningar för elever att hantera eller lösa konflikter på egen hand (Hakvoort, 2010).

Hjälpande nivån visar att alla konflikter inte kan lösas eller hanteras av eleverna själva genom förhandling och dialog. Ibland kan eleverna behöva hjälp av någon utomstående till exempel en lärare. En tredje neutral part kan hjälpa båda parter att komma överens och kommunicera med varandra. Den tredje parten, i detta fall läraren, ska inte ta över konflikten utan istället lägga fokus på att hitta tillbaka till en fungerande kommunikation igen. En förutsättning för hantering av konflikter är kommunikation mellan parterna (Hakvoort, 2010).

Stoppande nivån inrymmer det arbetet lärarna gör för att stoppa oönskat och förbjudet beteende. Syftet är att skilja de båda parterna åt för att sedan kunna återuppta *hjälpande nivån*. Avsikten är alltså inte att stoppa konflikter då konflikter är helt naturliga och ska inte vara förbjudna. Det är aggressivt och våldsamt beteende som kan skada andra samt missgynna lärandeprocessen som ska blockeras. I det här har personalen ett stort ansvar i att förklara och diskutera med eleverna om vad som är tillåtet och inte tillåtet, vilka gränser samt vilka etiska och moraliska riktlinjer som finns (Hakvoort, 2010).

Hakvoort (2010) menar att skolor kan välja att lägga mer eller mindre fokus på de olika nivåerna som finns i Cohens konfliktpyramid. Därför kan arbetet med konflikter på skolor se väldigt olika ut. Konflikttarbete behöver alltså inte ta formen av en triangel. Hakvoort hävdar ändå att arbetet bör se ut i enlighet med Cohens konfliktpyramid. Vidare beskriver Hakvoort exempelvis att om en skola ofta hamnar i arbetet med att stoppa oönskat beteende och våld, så är det inte den nivån man ska arbeta med att utveckla. Skolan ska då gå tillbaka ett steg och arbeta med nivån som ligger innan (*hjälpande nivån*). Det mönstret följer alla nivåer tills man är nere på den nivån som behandlar det förebyggande arbetet av konflikter. Den nivån utgör grunden i pyramiden och är skolans viktigaste uppgift att arbeta med.

6 Metod

I detta avsnitt presenterar vi vår valda metod som vi har använt oss av i vår undersökning. Utifrån vårt syfte och våra frågeställningar så har vi valt att använda oss av kvalitativa intervjuer. En kvalitativ undersökning är lämplig när man ska försöka förstå någons arbetssätt men även när man ska analysera deras arbete (Trost, 2010). Därmed anser vi att denna metod passar bra in i vår undersökning.

6.1 Vetenskaplig metod

För att få svar på våra frågeställningar så använde vi oss av kvalitativa intervjuer som metod. Genom att använda sig av kvalitativa intervjuer och fråga andra människor om deras arbete och deras upplevelse av ett fenomen så kan man få nödvändiga inslag till sitt fortsatta arbete. Genom en kvalitativ intervju så kan man komplettera med öppna frågor om det passar in och man kan också anpassa frågorna och den ordning man ställer dem efter situationen. Därmed kan man få svar på andra frågor också (Ahrne & Svensson, 2011). På det sättet hävdar vi att vi har fått en bredare bild än om vi skulle använt oss av standardiserade fasta frågor. Trost (2010) menar att denna metod kallas för halvstrukturerad intervju. Trost menar vidare att strukturering kan användas på olika sätt. I vårt fall var intervjuerna ostrukturerade med tanke på att frågorna vi ställde var anpassade efter situationen samt att vi kunde komplettera med fler frågor. Däremot var våra intervjuer strukturerade i den bemärkelsen att det fanns ett tydligt och förutbestämt ämne. Eftersom vi valde att undersöka hur fritidspedagoger kommunicerar sin kunskap om konflikthantering så valde vi att använda oss av kvalitativa intervjuer. Vi ansåg att detta var den mest lämpliga metoden för vår studie på grund av att det skulle bli för komplicerat för oss att göra en observationsstudie. Det är också väldigt svårt att förutse när och vart konflikter sker. Vi ansåg även att en observationsstudie av fritidspedagogernas arbete med konflikter skulle bli för omfattande för den tidsram vi hade fått för vårt skrivande. Vår valda metod, kvalitativa intervjuer bygger på att kunskap konstrueras mellan respondent och intervjuperson (Kvale & Brinkmann, 2014). Som tidigare nämnts så har vi gjort en pilotintervju med två fritidspedagoger och vi märkte då att det fanns en väldigt stor kunskap om hur de arbetar med konflikter. Mot den bakgrunden och av att vi hittade få forskningsstudier om hur fritidspedagoger arbetar med konflikter på fritidshemmet, så bestämde vi oss för att undersöka fritidspedagogernas kunskap vidare. Därefter ansåg vi att kvalitativa intervjuer blev en självklar metod för att generera kunskap till fältet samt för att svara på våra frågeställningar.

6.1.1 Intervjuguide

Vi använde oss av en intervjuguide när vi var ute och gjorde våra intervjuer på de olika fritidshemmen. Vi valde en halvstrukturerad intervjuguide och enligt Kvale och Brinkmann (2014) så innebär det att den innehåller förslag till frågor som kan ändras under samtalets gång. Det går även att komplettera med andra frågor. På det sättet kan man följa upp respondenternas svar och de nya riktningar som kan öppna sig i intervjun.

Enligt Kvale och Brinkmann (2014) bör intervjufrågorna vara enkla och inte för långa, detta tog vi hänsyn till när vi formulerade våra frågor till vår intervjuguide. En annan sak vi tog hänsyn till när vi formulerade våra intervjufrågor var att frågorna inte skulle bli ledande utan undersökande. Kvale och Brinkmann (2014) menar att ledande frågor har stor inverkan på respondenternas svar. Därför började vi många av våra frågor med ”beskriv” eller ”hur” för att få så uttömmande svar som möjligt. Vidare menar Kvale och Brinkmann (2014) att det krävs att man har kunskap om det ämne man undersöker när man genomför en intervju, detta behövs också för att man ska kunna ställa följdfrågor baserade på respondenternas svar.

Trost (2010) hävdar att uppvärmningsfrågor kan leda till att personen ser intervjun mer som samtal vilket underlättar för att få en god empiri. Därför började vi alla våra intervjuer på samma sätt, nämligen med att ställa frågor som inte hade så mycket att göra med vår undersökning. Vi ställde exempelvis frågor som rörde deras verksamhet och om hur deras personal och barnantal såg ut.

6.1.2 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Enligt Stukát (2011) så innebär reliabilitet hur tillförlitligt ett mätinstrument är. Tillförlitligheten är beroende av två variabler, hur noggrant instrumentet är i sig självt och hur noggrant forskaren använder sig av instrumentet. I en kvalitativ undersökning kan det handla om att man har varit otydlig i sina intervjuer eller att respondenterna har tolkat frågorna fel, men även att forskaren har tolkat svaren fel. Vidare kan det hända att respondenten gissar sig till svaren eller att forskaren har formulerat sig fel både i frågeställningen och sedan i transkriberingen av svaren. Andra orsaker till brus i kommunikationen kan vara dagsformen, därför bör brister lyftas fram och ställas i ljuset i en studie. Eftersom personer utvecklas och därmed förändras så bör det inte heller gå för långt mellan de olika intervjuerna. I en kvalitativ studie är det viktigt att man har mer än en forskare som granskar och tolkar det insamlade materialet för att öka trovärdigheten i resultatet. När man gör jämförelse mellan olika grupper i ett intervjumaterial är det önskvärt att ha en hög grad av bedömningsreliabilitet. Vi ansåg att intervjuguiden var tillförlitlig eftersom vi kunde få fram empiri som gjorde att vi kunde svara på våra frågeställningar. Vi följde våra frågor men vi hade också möjligheten att ändra ordningsföljden samt ställa följdfrågor. Det ledde också till att vårt instrument blev skarpare och på så sätt mer tillförlitligt. Däremot så är det svårt att veta hur dagsformen var för respondenterna när vi gjorde våra intervjuer vilket kan ha påverkat de svar vi fick in.

Allwood och Eriksson (2010) beskriver i enlighet med Flick (1998) att validitet har att göra med hur man valt sin metod. Vidare hur man har samlat in sitt empiriska material samt att resultatet ska vara förankrat i det material som man fått in. Stukát (2011) hävdar också att validitet innebär giltighet, riktighet och styrkan i ett yttrande. Begreppet syftar även till att man mäter det som är avsett att mätas, samt hur väl det genomförts. För att få så ärliga svar som möjligt så är det viktigt att man skapar en förtroendefull situation från början. Vi anser att vår studie håller en god validitet eftersom vi har diskuterat oss fram till vår valda metod samt beskrivit hur den ska generera kunskap och mäta det som vi har haft som avsikt att mäta. Vidare har vi tänkt igenom våra intervjufrågor och som vi tidigare nämnt börjat alla intervjuer med uppvärmningsfrågor för att bygga upp ett förtroende. Det gjorde att vi skulle få trovärdiga svar när vi väl kom in på huvudsyftet med intervjun.

Förutom reliabilitet och validitet bör man också resonera för vem eller vilka som resultaten egentligen gäller för, vilket kallas för generaliserbarhet. Om studien är riktad till fler än de som deltar i studien blir forskningen mer generaliserbar. Begreppet syftar även till hur många som deltar i studien, vilket bortfall som uppstår, hur urvalet är representativt samt om resultatet går att relatera till annan tidigare forskning. För att öka generaliserbarheten i en kvalitativ intervjustudie så kan man också motivera sitt urval och hur det är representativt för undersöknings syfte, till och med om antalet av respondenter är lågt (Stukát, 2011). Vi hävdar att vårt urval av respondenter är representativt eftersom att Ahrne och Svensson (2011) skriver att sex till åtta intervjuer är inom ramen för att kunna uppnå en mättnad. Vi valde att intervjua verksamma samt utbildade fritidspedagoger för att vårt urval skulle bli mer representativt och därigenom öka generaliserbarheten. Däremot så kan inte vår studie säga något allmänt om hur fritidspedagoger arbetar med konflikter. En anledning till det är att tiden har begränsat oss till att göra studien mer generaliserbar. Vi har inte kunnat hitta avhandlingar eller böcker som behandlar våra frågeställningar, däremot hittade vi uppsatser om hur man kan arbeta med konflikter inom ramen för fritidshemmet och skolan. En av de uppsatserna är *Lärare och konflikthantering en undersökande studie ur ett könsperspektiv* som vi har tagit del av. Däremot har vi inte kunnat dra några slutsatser eller jämförelser sinsemellan eftersom vår studie handlar om hur fritidspedagoger arbetar med konflikter och inte hur lärare arbetar

med konflikter under skoltid. Dock vill vi understryka att dessa verksamheter påverkar varandra gällande konflikter. Vi har inte heller riktat fokus mot att utgå från teorier om könsperspektiv i vår studie. Mot den bakgrunden hävdar vi att vår studie inte har en hög grad av generaliserbarhet, däremot så kan vår studie ge inspiration till hur lärare kan organisera sitt arbete med konflikter på fritidshemmet.

6.1.3 Urval

Enligt Ahrne och Svensson (2011) så är det viktigt att fråga sig vilka som ska delta i intervjuerna samt kunna redovisa för hur man har fått tag på respondenterna. Vidare finns det regler som reglerar hur urvalet ska gå till. Reglerna gäller enbart för kvantitativa intervjuer och inte för kvalitativa intervjuer, dock är det viktigt att fråga sig vilka som ska väljas ut och hur detta urval ska gå till. När man gör samhällsvetenskapliga studier så kan man utgå från tvåstegsurval, vilket innebär att man väljer ut organisationer utifrån att man har tidigare kännedom om organisationerna. Efter att man fått ett godkännande så har första steget klarats av. Steg två är att välja ut respondenter utifrån någon som har listor på anställda eller medlemmar. Det är bra om man själv kan få välja utifrån dessa listor genom slumpen. På så sätt blir urvalet mindre manipulerat av organisationen och av slumpen mindre styrt av forskarna. Ibland får man dock nöja sig med att någon hänvisade till en person som hade de arbetsuppgifter och utbildning som man som forskare var intresserad av. Mot den här bakgrunden valde vi att kontakta organisationer, skolor i det här fallet, som vi hade kännedom om sen tidigare. Vi åkte ut till några skolor och frågade, samt mailade till andra. Utifrån det blev vi hänvisade till fritidspedagoger som var villiga att ställa upp. Ett krav vi hade var att de skulle vara både utbildade och verksamma fritidspedagoger. Vi hävdar att om man har en utbildning som inriktar sig på det yrke man som forskare är intresserad av så är sannolikheten större att man får mer uttömmande svar.

Enligt Ahrne och Svensson (2011) så är fördelen med att använda sig av kvalitativa intervjuer att man inte behöver bestämma i förväg hur många man ska intervjua. En strategi kan vara att varva intervju med analys och när man känner att man har fått in tillräckligt med material som svarar på ens frågeställningar så har man uppnått en form av mättnad. Däremot så valde vi att intervjua sex stycken fritidspedagoger på sex olika skolor eftersom Ahrne och Svensson (2011) också skriver att om man intervjuar sex till åtta personer så ökar säkerheten att man får in ett forskningsmaterial som är oberoende av enskilda människors uppfattningar. När man diskuterar representativitet i kvalitativa intervjuer så ska man uppnå en mättnad. Man har uppnått mättnad om svaren man fått in upprepas och återkommer gång på gång. Då ger nya intervjuer inte någon ytterligare ny kunskap. Vi upplevde efter vår sjätte intervju att vi hade uppnått denna mättnad eftersom respondenterna svarade likartat samt att vi kände att vi genom dessa sex intervjuer hade tillräckligt med material för att kunna besvara våra frågeställningar. Ahrne och Svensson (2011) hävdar att om det är för få personer som intervjuas så är det omöjligt att kunna se likheter och skillnader. Eftersom en av våra frågeställningar grundade sig på att kunna urskilja likheter mellan fritidspedagogernas sätt att arbeta med konflikter så var en mättnad väldigt viktig för oss att uppnå. Därigenom fick vi också en validitet eftersom antalet nödvändiga intervjupersoner beror på undersökningens frågeställning.

6.1.3.1 Presentation av respondenterna

Vi har intervjuat sex utbildade fritidspedagoger som alla är verksamma inom fritidshemmets verksamhet. Alla arbetar på olika skolor och därmed olika fritidshem. Eftersom samtliga

respondenter är anonyma i vår studie så har vi fingerade namn i vår analys, i vårt resultat och i vår slutdiskussion.

Stina arbetar på en skola som ligger i utkanten av en stad. Skolan är en F-3- skola. Runt skolan finns det stora grönområden och på fritidshemmet så är det 36 inskrivna elever samt två fritidspedagoger som arbetar.

Calle arbetar också på en skola belägen i utkanten av en stad, med närhet till natur och skog. Skolan är en F-5 skola och på fritidshemmet är det 70 inskrivna elever samt fyra stycken i personalen. Två stycken är utbildade fritidspedagoger och två är utbildade förskollärare. Ibland tillkommer även annan personal i form av elevassistenter.

Bodil arbetar på en skola som ligger i utkanten av en stad. Denna skola har havet runt hörnet och samtidigt närhet till natur och skog. Skolan är en F-5 skola och på fritidshemmet så är det 80 stycken inskrivna elever samt sju stycken i personalen. På fritidshemmet finns elever i åldrarna 6-12 år (F-5).

Annika arbetar på en skola belägen centralt i en stad. Skolan har tillgång till bra och stora lekområden. Skolan är för närvarande en F- 6 skola och på fritidshemmet som fritidspedagogen jobbar på är det elever från åk 3-6. Totalt är det 150 stycken inskrivna elever på fritidshemmet och sju i personalen.

Erika arbetar på en skola i en storstad. Skolan är en F-6 skola och det finns fem stycken fritidshem där. På fritidshemmet som fritidspedagogen arbetar på är det elever från F-2 och totalt är det 38 inskrivna elever på fritidshemmet. På fritidshemmet arbetar tre stycken pedagoger.

Maria arbetar på en skola som ligger i utkanten av en storstad nära havet. Skolan är en F-9 skola. Fritidshemmet som fritidspedagogen arbetar på består av två åk 1 och det är totalt 47 inskrivna elever. Det arbetar tre stycken i personalen varav två jobbar heltid och en jobbar halvtid.

6.1.4 Genomförande

Enligt Trost (2010) så ska intervjuer göras i en miljö där respondenten känner sig trygg och bekväm. Detta var något vi tog hänsyn till när vi var ute och genomförde våra intervjuer. Respondenten valde en plats i skolans eller fritidshemmets lokaler där vi ostört kunde sitta och genomföra vår intervju på. Enligt Trost (2010) är det viktigt att hitta en lämplig plats där man är fri från olika störningsmoment. Det ska heller inte finnas några åhörare i samma rum.

Först så presenterade vi studiens syfte för våra respondenter vilket Kvale och Brinkmann (2014) menar är viktigt innan man börjar med intervjun. Efter att vi hade förklarat syftet med studien så visades ett papper (se bilaga 1) där vi hade formulerat respondenternas rättigheter utifrån vetenskapsrådets etiska riktlinjer (2002). Vidare så behövde vi också ett godkännande om att få spela in intervjun. Samtliga respondenter gav sitt godkännande för inspelning av deras intervju. Vid slutet av intervjun så berättade vi kort om vad som hade kommit fram under intervjun och avslutade med att fråga om respondenten hade något att fråga om. Detta menar Kvale och Brinkmann (2014) är viktigt, så vi avrundade alla våra intervjuer på detta sätt.

Med tanke på att vi var två stycken som intervjuade en respondent i taget så tänkte vi på den ojämna maktbalansen som kunde uppstå (Ahrne & Svensson, 2011). Vi ville inte att respondenten skulle uppleva ett underläge gentemot oss och det tänkte vi på när vi placerade oss runt bordet.

Som sagt så valde vi att spela in våra intervjuer och anledningen var för att det är lättare att hantera och bearbeta det empiriska materialet efteråt. Trost (2010) menar att det finns både för- och nackdelar med att spela in en intervju. En av nackdelarna kan vara att respondenten inte känner sig bekväm med att bli inspelad och därmed undanhåller viktig information. Fördelarna med att spela in intervjuer är däremot att det blir lättare att gå tillbaka och lyssna på vad som sades under intervjun, dels för att man lätt glömmer av vad som sägs eftersom det ofta är väldigt mycket information man får under en intervju. Våra intervjuer tog cirka 25-30 minuter per fritidspedagog och detta anser vi var rimligt, med tanke på att vi tog tid från respondenternas arbete. Därför valde vi att inte ha längre intervjuer än så.

6.1.5 Analys av data

Genom den empiri som intervjuerna genererade så sorterade, ordnade, tolkade samt kategoriserade vi materialet utefter Cohens konfliktpyramid. Vi har även använt det vi har skrivit fram som tidigare forskning i vår analys.

Enligt Trost (2010) så ska man bearbeta, analysera och tolka intervjuerna. Det tog vi ställning till och gjorde. Vi gjorde det genom att lyssna på inspelningarna och därefter transkriberade vi allt material, det vill säga att vi skrev ut den fullständiga intervjun. En fördel med att transkribera sitt material enligt Dalen (2015) är att man då lär känna materialet. Det kan också vara en fördel att transkribera datamaterialet direkt efter intervjun. Det möjliggör även den bästa möjliga återgivning av vad respondenterna har uttalat sig om under intervjun. Vi har förhållit oss och tagit hänsyn till det med tanke på att vi så fort som möjligt transkriberade intervjuerna. Då sorterade vi bort det som inte tillförde något till vår studie. Trost (2010) hävdar att man vid en analys börjar med att läsa igenom allt det som man har transkriberat samt funderar över vad man hörde under intervjun. Det här är också något vi tog hänsyn till och gjorde efter våra transkriberingar. Trost (2010) hävdar att nästa steg är att tolka allt sitt material med hjälp av det valda teoretiska perspektivet. Vår valda teori som vi har använt oss av är Cohens konfliktpyramid. Vi använde oss av den teorin genom att vi sorterade och ordnade in respondenternas svar utefter hur Hakvoort beskriver varje nivå. De nivåer som finns är förebygga, hantera, hjälpa och stoppa. Utefter respondenternas utsagor så har vi sedan urskiljt och analyserat hur fritidspedagogerna arbetar med konflikter. Vidare har kunnat urskilja likheter mellan hur fritidspedagogerna arbetar. Därigenom har vi lyckats svara på våra frågeställningar.

6.1.6 Begränsningar

En svårighet som vi stötte på i uppsatsen var att hitta sex stycken utbildade fritidspedagoger, som arbetade på sex olika skolor som skulle kunna tänka sig att ställa upp på en intervju. Från början så hade vi dessutom tänkt intervju fritidspedagogerna i par. Ahrne och Svensson (2011) hävdar att det kan uppstå en ojämn maktfördelning mellan forskare och respondenter när forskarna är fler än respondenterna. Även om vi visste med oss att det kan uppstå en ojämn maktfördelning så valde vi ändå att intervju fritidspedagogerna var för sig. Anledningen till det var svårigheten att få tag i utbildade fritidspedagoger. Men vi upplevde ändå att det inte uppstod någon maktfördelning och den stora anledningen till det var nog att

vi lyckades väl med vår intervjuguide. Intervjun som tidigare nämnts blev mer av ett samtal än en intervju.

En annan begränsning var att vi inte har kunnat relatera så mycket till tidigare forskning som vi hade önskat. Vi har sökt på flera olika databaser efter konflikthantering i förskolan, skolan och på fritidshemmet men det material vi har fått fram har varit mycket begränsat. Det vi har hittat har varit olika uppsatser eller avhandlingar som rör konflikthantering i skolan och på fritidshemmet. Stukát (2011) menar att sökning av litteratur runt det valda området är en självklar och viktig inledning i arbetsprocessen. Vidare menar Stukát att man ska börja leta reda på litteratur innan arbetet börjar med tanke på att det kan ta lång tid att hitta bra och relevant information. Under föregående kurs (LRK80G) så gavs det tid för att leta fram forskning, men som sagt så hittade vi väldigt lite forskning om konflikthantering i skolan och framförallt på fritidshemmet. Detta känner vi har begränsat oss men vi har ändå kunnat dra kopplingar till den tidigare forskning vi har fått fram inom ämnet. Därigenom kunde vi uppnå validitet, reliabilitet och generaliserbarhet i vår studie.

Ytterligare svårigheter som vi har stött på under arbetets gång är att vi hade svårt att hitta Cohens originalkälla (2005). När vi väl hittade den så fanns det ingen förklaring av de olika nivåerna i konfliktpyramiden. Därför fick vi använda oss av Hakvoorts (2010) förklaring av de olika nivåerna.

6.1.7 Metoddiskussion

Vi var båda två med vid samtliga intervjuer. En var ansvarig för frågorna medan den andre antecknade svaren och lyssnade mer aktivt. Trost (2010) hävdar att det kan vara en fördel om man är två som intervjuar. Det kan vara ett stöd om man är samspelade samt att man får en större informationsmängd och förståelse om man är två istället för en. Är man däremot inte samspelade så kan effekten bli den motsatta. Eftersom ingen av oss är vana intervjuare så kände vi att ju fler intervjuer vi gjorde desto bättre gick det. Vi blev med tiden tryggare i rollen ju fler intervjuer vi gjorde. Under de intervjuerna vi gjorde på slutet så hade vi utvecklat förmågan att ställa fler följdfrågor.

Vi gjorde ljudinspelningar av samtliga intervjuer för att vi inte skulle missa något som våra respondenter sade under intervjuerna. Kvale och Brinkmann (2014) hävdar att genom ljudinspelning och fullständig transkribering av materialet så stärks studiens trovärdighet. Vi har dessutom utgått från samma intervjuguide när vi har intervjuat respondenterna, däremot har det varit olika följdfrågor varje gång. Kvale och Brinkmann (2014) hävdar att materialet blir mer tillförlitligt då och det ses därmed som en styrka även fast man har tagit frågorna i olika ordningsföljd samt haft andra följdfrågor.

6.1.8 Etiska riktlinjer

Vetenskapsrådet (2002) menar att när man forskar så ska man utgå från fyra huvudkrav för etiska riktlinjer vilka är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Detta är viktigt för att respondenterna ska veta vilka rättigheter de har när de ingår i vår studie. Vi har tagit hänsyn till dessa krav i våra kvalitativa intervjuer på följande sätt:

- Informationskravet genom att vi informerade respondenterna om syftet med studien och deras rätt att avbryta när som helst.

- Samtyckeskravet genom att respondenterna i vår undersökning själva fick bestämma över sin medverkan.
- Konfidentialitetskravet genom att respondenterna fick välja över sin offentlighet och sekretess. Respondenternas personuppgifter förvarades så att obehöriga inte kunde ta del av dem.
- Nyttjandekravet genom att de uppgifter vi fick in endast användes i ett vetenskapligt syfte.

Vi gav alla respondenter information om dessa krav skriftligt (se bilaga 1) innan de valde över sin medverkan i vår studie.

7 Resultat och analys

Här presenterar vi resultatet av våra intervjuer. Vi har som tidigare nämnt delat in de olika fritidshemmens arbete med konflikter utifrån Cohens konfliktpyramid. Som vi tidigare nämnt så finns det fyra olika nivåer i konfliktpyramiden vilka är förebygga, hantera, hjälpa och stoppa. Vi har delat upp vår resultatredovisning efter dessa fyra rubriker. Under varje rubrik så har vi hittat olika teman som redovisar fritidspedagogernas beskrivningar av hur deras arbete ser ut.

7.1 Hur beskriver fritidspedagoger sitt arbete med konflikter?

7.1.1 Förebygga

Under den förebyggande nivån har vi hittat olika teman som kännetecknar fritidspedagogernas utsagor av deras arbete med konflikter. Dessa teman är; Vuxenledd lek, Strategiska placeringar, Gruppövningar, Massage, Kännedom om eleverna samt Samling och samtal.

7.1.1.1 Vuxenledd lek

Vuxenledd lek är till för att skapa goda kontakter mellan eleverna samt för att stärka gruppssammanhållningen. Lekarna kan variera mellan allt från rörelselekar till äventyrspedagogiska lekar som syftar till att gynna samarbetsförmågan. Lekarna kan även syfta till att eleverna ska lyfta och stärka varandra. Stina beskriver att när de delar in eleverna efter hur de fungerar så kan de elever som har svårt för att samspela, klara av att leka lite längre.

Vi har börjat med kompisgrupper när vi delar in barnen i olika aktiviteter. Då har vi tänkt på konstellationen i gruppen som är väldigt viktigt. Vilka som lyfter varandra och vilka som kan lära sig av varandra. Det sociala samspelet fungerar samtidigt som de lär sig den här nya aktiviteten då.

Skolverket (2014) hävdar att i de tidigare åldrarna så betonas skapande verksamhet och framförallt leken som centrala delar för elevernas kunskapande och utveckling. I leken så lär sig barn bland annat att förstå demokratiska principer, turtagning, samarbete, kommunikation och problemlösning. Enligt Hakvoort (2010) så ska den förebyggande nivån inrymma att eleverna utvecklar social kompetens och därmed sociala relationer. Vi menar att Stinas sätt att arbeta med aktiviteter gynnar det som Skolverket lyfter fram om leken. Vi kan även se att resultatet blir att eleverna utvecklar social kompetens eftersom de klarar av att leka längre. Därmed hamnar den vuxenledda leken under den förebyggande nivån.

Maria beskriver att på hennes fritidshem arbetar de med en aktivitet som de kallar för ”hemlig fredag.” Det innebär att två elever på fritids (en från varje klass) lottas ut för att anordna en aktivitet för hela fritidsgruppen. Anledningen till att fritidspedagogerna lottar en från varje klass är för att de har haft problem att få ihop de två klasserna till en fritidsgrupp. De uppstod mycket konflikter som de behövde lösa hela tiden. Maria beskriver nedan om hur de löste problemet:

Hemlig fredag blev en aktivitet som kom att lösa mycket av de konflikter vi hade på fritidshemmet och det resulterade sedan i att eleverna gick hem och lekte med varandra.

Vi hävdar att det inte bara blev en lösning på problemet utan det var även en möjlighet att stärka elevernas rätt till inflytande i verksamheten. Skolverket (2014) menar att eleverna ska ha inflytande över fritidsverksamheten. Maria arbetar inte bara med ”hemlig fredag” som ett sätt att skapa inflytande för eleverna, Maria arbetar mycket med att försöka få in så mycket inflytande som möjligt. Därför finns det förutsättningar för att deras fritidshem blir en demokratisk miljö för eleverna. Hakvoort (2010) hävdar även att det stöttande arbetet i den förebyggande nivån ska inrymma en demokratisk miljö och därigenom menar vi att Marias aktivitet ”hemlig fredag” hamnar under den förebyggande nivån.

7.1.1.2 Strategiska placeringar

Strategiska placeringar innebär att man förebygger genom att placera ut personal där det ofta händer mycket konflikter. På så sätt kan man hjälpa eleverna att inte hamna i motstridigheter med varandra. Stina beskriver nedan hur de ofta placerar ut sig på fotbollsplanen för att det ofta är svårt för eleverna att göra upp regler och lag:

Då gäller det för oss att hjälpa och försöka göra det lite innan. Vi kan göra upp reglerna tydligt för alla eller ingripa och säga till innan det kommer hända någonting.

Skolverket (2014) menar att det är viktigt att personalen är utplacerade där leken pågår. På så sätt kan man stötta och hjälpa eleverna i leken. Hakvoort (2010) hävdar att effektivt ledarskap hamnar under den förebyggande nivån och det är den tolkningen vi drar av Stinas berättelser om hur hon placerar sig för ett sätt att förebygga konflikter. Vi tolkar även att där det händer mycket konflikter kan elever känna sig otrygga. Cohen (2005) menar att en av de vanligaste orsakerna till att konflikter uppstår är att man inte får sina känslomässiga behov tillgodosedda. De känslomässiga behoven är bland annat att bli sedd, älskad och att få känna sig trygg. Därför menar vi återigen att det Stina gör, är vad man kan kalla för effektivt ledarskap.

7.1.1.3 Gruppövningar

Gruppövningar omfattar bland annat drama och andra övningar för att eleverna ska utveckla en förståelse för vad andra människor kan känna och uppleva i konflikter. Malm och Lövgren (2007) menar att man kan jobba med dramapedagogik i skolan och då kan eleverna lära sig att hantera konflikter på ett icke våldsamt sätt. Man kan till exempel jobba med olika gruppövningar då eleverna ställs inför olika problem som är hämtade från verkligheten. Genom att jobba med dramaövningar så inhämtar eleverna kunskaper om hur de kan hantera dessa problem och samarbeta med andra. Elevernas samarbetsförmåga är något som Annika arbetar mycket med på hennes fritidshem. De samarbetsövningar som Annika använder sig av bygger på det som finns inom äventyrspedagogiken. Hon vill att eleverna ska utveckla en

respekt för varandra samt även att de lär sig att ta ansvar för varandra. Annika beskriver nedan hur hon brukar göra efter samarbetsövningarna:

Varje gång man gjort samarbetsövningar så ska man låta barnen prata och reflektera om hur de upplevde övningarna, där man på ett tydligt sätt kommer fram till att man upplever saker olika.

Annika tar även utgångspunkt i skolan och fritidshemmets grundord som är KARTA när hon arbetar med samarbetsövningar. Alla bokstäver står för ett värdegrundsord. K är kunskap, A är ansvar, R är respekt, T är trygghet och A är arbetsglädje. Varje år i samband med terminsstart så har skolan och fritidshemmet en värdegrundsvecka. Då arbetar de och aktualiserar de här frågorna för att få ihop barngruppen. Enligt Annika så stärks barngruppen av detta och därmed uppstår det mindre konflikter. Enligt Skollagen (2010:800) så syftar bland annat utbildningen i skolan till att eleverna ska kunna ta till sig värdegrunden. Exempel på värden som ska inhämtas är bland annat förståelse och respekt för andra människor. Skolverket (2014) hävdar att det är först när verksamheten upplevs som trygg av eleverna som de kan uppleva fritiden som meningsfull. Mot den bakgrunden kan vi se hur värdegrundsarbetet tar sig uttryck på Annikas skola och på så sätt skapas förutsättningar för trygghet och en meningsfull fritid. Enligt Hakvoort (2010) så innebär värdegrundsarbete, att arbeta med etik, moral, empati, gruppdynamik och självkänsla. Dessa är centrala delar i det förebyggande arbetet.

7.1.1.4 Massage

Flera av de fritidspedagoger som vi intervjuade hade massage som ett inslag i verksamheten. Massage används ihop med musik där fritidspedagogerna samtidigt läser sagor som illustrerar olika handrörelse som till exempel ”regnet faller ner” (eleverna trycker då fingrarna försiktigt mot en kamrats rygg). Stina hävdade att det kan vara ett sätt att skapa god kontakt med andra elever i fritidsgruppen och beskriver nedan att det minskar konflikterna på deras fritidshem:

Om man masserar sina kamrater så minskar chansen för att man sedan går ut och slår varandra.

Stina menar att hon använder sig av massage som ett sätt att förebygga uppkomsten av konflikter. Skolverket (2014) hävdar att fritidshemmet ska vara en plats för rekreation. Ett sätt att få in rekreation i verksamheten kan vara att använda massage. Hakvoort (2010) hävdar att när eleverna utvecklar sin sociala kompetens och sina sociala relationer så förebyggs mycket konflikter. Mot den bakgrunden kan vi se hur eleverna utvecklar sociala relationer genom massage på Stinas fritidshem.

7.1.1.5 Kännedom om eleverna

Genom att känna sin fritidsgrupp väl så vet man vilka elever som behöver extra stöd och anpassning i verksamheten. Innan fritids börjar så brukar personalen på fritidshemmet sätta sig ner och se över upplägget av dagen, för att det ska bli så bra som möjligt för de elever som kommer. Det beskriver Stina på följande sätt:

Vissa dagar vet man med sig sen förmiddagen att vissa elever kommer att behöva mer stöd för att ta sig igenom eftermiddagen.

Hakvoort (2010) menar att om skolmiljön är stöttande så förebyggs mycket konflikter. Skolverket (2014) hävdar att om man lär känna eleverna och deras behov så har personalen lättare att skapa en meningsfull verksamhet för eleverna. Enligt Skollagen (2010:800) så ska

eleverna få den stöttning som de har behov av. Här kan vi se hur Stina lutar sig mot Skollagen och de styrdokument som finns framtagna för fritidshemmet gällande hur aktiviteter och lek kan stärka gruppsammanhållningen, samarbetsförmågan, samt förståelse för demokrati hos eleverna. Vilket i sin tur skapar förutsättningar för att skapa en stöttande skolmiljö för eleverna.

7.1.1.6 Samling och samtal

På fritidshemmen samlar man hela gruppen för att arbeta med samtal som ett sätt att förebygga konflikter. Bodil beskriver nedan hur de varje vecka samlar eleverna i en ring och samtalar om saker som har skett under veckan:

Då tar man upp hur veckan har varit, alltifrån att man ställer frågor som går ut på att man ska känna sig trygg, men man ska inte benämna någon person.

Samtalen går ut på att eleverna ska utveckla olika värden som är hämtade från läroplanen. Skolverket (2014) menar att eleverna ska inhämta olika värden om hur man ska förhålla sig mot varandra. Som tidigare nämnts så hävdar Hakvoort och Olsson (2014) att skolan har som syfte att lära eleverna demokratiska värderingar. Det finns en koppling mellan hur lärare arbetar med konflikthantering och hur eleverna lär sig demokratiska värderingar. Lärandet sker bland annat genom konfliktdiskussioner, samtal och medling mellan lärare och eleverna. När lärare använder långsiktigt förebyggande arbete där elever kan lära sig konstruktiva lösningar på konflikter, så minskar risken för att eleverna blir utsatta för fysiskt och psykiskt våld. Det förbättrar även hela miljön på skolan och lärare behöver lägga mindre tid på att tillrättavisa elevers oönskade beteende. Mot den här bakgrunden så går det tydligt att se att Bodils samlingar kan vara ett sätt att förmedla olika värden till eleverna.

7.1.2 Hantera

Under den hanterande nivån har vi hittat ett tema och det är; Eleverna löser konflikter med hjälp av verktyg. Dessa verktyg har de fått av fritidspedagogerna genom det förebyggande arbetet.

7.1.2.1 Eleverna löser konflikter med hjälp av verktyg

Genom det arbete som innefattar den förebyggande nivån så får eleverna olika verktyg, modeller och idéer om hur de kan göra när de hamnar i en konflikt. Calle menar att eleverna använder de verktyg som de fått av fritidspedagogerna vid olika samlingar och samtal:

När man sitter ner med barnen kan man ge dem redskap för hur man ska tänka och hantera vid en konflikt.

Hakvoort (2010) hävdar att kunskapen som eleverna får med sig av lärarna ska ge förutsättningar för eleverna att lösa och hantera konflikter på egen hand. Cohen (2005) menar att lärare bör arbeta för att utbilda elever hur man löser konflikter. Syftet är att när eleverna en dag lämnar skolan så ska de också ha med sig kunskaper om att kunna lösa och hantera sina egna konflikter. Calle menar dock att eleverna inte alltid löser konflikterna själva men samtalen är till för att eleverna ska få kunskap om hur de kan tänka vid olika konflikter och situationer. Syftet är eleverna i sin tur ska lära sig att lösa sina konflikter. Göthlin och Widstrand (2011) menar att lärare ofta ses som förebilder för eleverna. Därför är det viktigt för lärarna hur de agerar vid konflikter, med tanke på att eleverna ser lärarna som förebilder och tar efter hur de gör.

7.1.3 Hjälp

Under den hjälpande nivån har vi hittat följande teman; Personal som medlar med hjälp av samtal, Hjälp till de som är i underläge och Systematiskt arbetssätt.

7.1.3.1 *Personal medlar med hjälp av samtal*

Genom att samtala med elever som har hamnat i konflikt så blir pedagogens roll att ta reda på vad som har hänt och hjälpa eleverna att nå en fungerande kommunikation igen. Då får båda parter berätta sin version av händelsen samt komma med förslag på lösningar. Vidare ska pedagogen hjälpa eleverna att hitta en lösning som fungerar för båda parter. Johnsson och Johnsson (1996) menar att utbildning i medling och i konfliktlösning har bidragit till att eleverna har fått ökade kunskaper om konflikthantering och därmed löser konflikter på ett mer konstruktivt sätt. Stina arbetar mycket med samtal där varje elev ska känna att de har blivit lyssnade på. Först så får eleverna återberätta sin version. För att varje elev ska uppleva det så ställer Stina följande frågor:

Jag ställer frågor till eleverna som till exempel, har jag uppfattat det rätt, är det så här du menar, har du fått säga allt du vill säga?

När alla har fått prata och känner sig nöjda så brukar Stina ge förslag på lösningar så att parterna kan enas om något gemensamt. Stina arbetar med medling så som Kostiaainen (2011) beskriver medling. Modellen går ut på att det finns med en tredje, utomstående part som medlar och finns med som ett stöd för eleverna. Den som medlar ställer frågor till parterna och hjälper de inblandade att sätta ord på deras känslor och behov. Medlaren ska däremot inte ta över hela konflikten utan mer finnas där som stöd (Kostiaainen, 2011).

När elever hamnar i konflikt med varandra så kan de bli väldigt arga på varandra och då är det svårt att samtala så ibland får man avvakta tills de har lugnat ner sig. Erika beskriver nedan att om konflikten är känsloladdad så brukar hon välja att lösa konflikten vid ett senare tillfälle. Vidare att vid känsloladdade konflikter så finns det oftast åskådare och då kan man behöva gå till en plats så att man i lugn och ro kan hantera konflikten.

Det kan vara så att parterna som är inblandade i en konflikt är så upprörda direkt efter, och då är det ingen idé att ta ett samtal med dem förrän de har lugnat ner sig. Man ska heller aldrig reda ut en konflikt när hela barngruppen står och tittar på.

Cohen (2005) hävdar att åskådare aldrig är något nyttigt för en konflikts utveckling. Det är vanligt att åskådare eller utomstående individers inblandning blir orsak till att konflikter utvecklas destruktivt. Här menar vi att Erikas sätt att hantera känsloladdade konflikter på kan stödjas av Cohens teorier om åskådares inverkan på konflikters utveckling.

7.1.3.2 *Hjälp till de som är i underläge*

Stina beskriver att vissa elever har väldigt svårt att se den andra personen i en konflikt. Vidare att en del elever är väldigt starka i konfliktsituationer medan andra är svagare. Därför är det viktigt att hitta en demokratisk form som fungerar så att alla får komma till tals. Ibland tar Stina hjälp av ritsamtal. Då får eleverna berätta vad som inträffat genom att måla händelsen. Stina vill på så sätt visa att varje elev ska ha rätt att lära sig att uttrycka sig, hantera och lösa

konflikter. Annika uttrycker sig nedan att de alltid hjälper den elev som är i underläge först. På detta sätt hamnar eleverna på en jämn nivå när man ska reda ut konflikten:

Jag brukar fråga det barn som är i underläge först. För ofta i en konflikt så är det en som är i underläge och då hjälper jag den och frågar varför den blev så ledsen, eller var det vad som hände som blev fel, var missförståndet är någonstans.

Vi ser likheter med Mm-E metoden i både det som Stina och Annika beskriver. Patfoort (2011) menar att Mm-E metoden innebär att den ena parten oftast hamnar i en överlägsenposition medan den andra parten hamnar i en underlägsen position. Vidare ska man som tredje part försöka att jämna ut situationen så att alla får chans att tala, samt att få konflikten att handla om sakfrågan och få bort kränkningar och skällsord. Stina beskriver att i konflikter så är det ofta en som är starkare medan den andra är svagare. Den starka parten hamnar då i en överlägsen position medan den svagare parten hamnar i en underlägsen position. Annika däremot beskriver att hon alltid hjälper den elev som är i underläge först eftersom den antagligen är den svagare parten i konfliktsituationen.

7.1.3.3 Systematiskt arbetssätt

Erika menar att de ofta använder sig av ett systematiskt arbetssätt. Det innebär att man alltid låter de båda parterna berätta sin upplevelse av vad det var som hände utan att bli avbruten. Erika uttrycker att eleverna ska ha rätt till sin egen sanning och att de ska få komma till tals och beskriver det på följande sätt:

När första personen har pratat klart så får nästa person berätta sin upplevelse. Man kan uppleva saker olika och om alla får berätta sin upplevelse så blir det oftast en försoning.

Det som Erika beskriver tolkar vi som medling eftersom Kostiainen (2011) menar att i medling så ska det finnas en tredje, utomstående person som är med och medlar i konflikten. Medlarens uppgift är att finnas där som ett stöd för eleverna. Medlaren ställer bland annat frågor och hjälper de inblandade parterna att uttrycka sina känslor och behov.

7.1.4 Stoppa

Den sista nivån som innebär att stoppa oönskat beteende och våld. De teman som vi har hittat är; hjälp inom organisationen och plan mot kränkande behandling, samt samtal med vårdnadshavare.

7.1.4.1 Hjälp inom organisationen och plan mot kränkande behandling

Ibland så går vissa konflikter inte att reda ut och det kan innebära att man behöver få hjälp av andra med att lösa konflikten. Då finns elevhälsoteam tillhands på skolorna som inrymmer personal i form av rektor, skolpsykolog, skolsköterska, kurator och speciallärare. När Stina upplever det svårt att hjälpa elever i konfliktsituationer så brukar hon ta hjälp av en kollega. Nedan beskriver hon att hon ibland agerar utifrån planen mot kränkande behandling då hon behöver gå vidare högre upp i organisationen:

Är det ett stort problem så får vi gå vidare högre upp i organisationen.

Alla skolor arbetar utifrån en övergripande plan mot kränkande behandling för att förhindra bland annat våld och andra kränkningar. Olika steg de använder är att koppla in rektor, skolsyster, kurator eller skolpsykolog. När det uppstår kränkande behandling så har alla

skolor enligt Skollagen (2010:800) en skyldighet att utreda och vidta åtgärder. Planen ska innehålla vilka åtgärder som ska vidtas.

7.1.4.2 Samtal med vårdnadshavare

När en konflikt har gått så långt att den inte går att lösa eller om det är våld inblandat så tar fritidspedagogerna alltid kontakt med de föräldrar vars barn är berörda, vilket Annika beskriver nedan:

Om personalen inte klarar av att lösa en konflikt så måste de alltid informera föräldrarna om vad som har hänt.

Enligt Skolverket (2014) så är fritidshemspersonalen ofta de som informerar föräldrarna om elevernas hela skoldag. Därmed blir det viktigt att skapa en god kontakt med föräldrarna för att vinna ett förtroende. Ett förtroende hävdar vi blir viktigt att ha när man ska lämna denna typ av information till föräldrarna för att förhindra att nya konflikter uppstår mellan lärare och föräldrar.

7.2 Vilka likheter kan urskiljas mellan fritidspedagogernas sätt att arbeta med konflikter?

Nedan presenterar vi likheter som vi har hittat i hur fritidspedagogerna arbetar med de olika nivåerna utifrån Cohens konfliktpyramid. Har det varit mer än en som har arbetat på liknande sätt inom varje nivå så har vi definierat det som en likhet.

7.2.1 Förebygga

De likheter vi hittat på den förebyggande nivån är: Vuxenledd lek, Gruppövningar samt Samlingar och samtal.

7.2.1.1 Vuxenledd lek

Alla fritidspedagogerna arbetade med vuxenledd lek som ett sätt att förebygga konflikter men Calle, Stina och Bodil beskrev det mer utförligt. De arbetar däremot med det på lite olika sätt. Stina menar att eleverna delas in i aktiviteter efter hur de fungerar ihop, så att de inte ska hamna i för mycket konflikter. Bodil arbetar mer med att erbjuda lekar till eleverna utan någon särskild indelning av eleverna. Bodil menar att de har olika lekbord som finns till hands för att eleverna ska ha saker att välja på. På så sätt menar hon att de aldrig ska behöva känna att de är ensamma. Bodil lyfter fram det i intervjun på följande sätt:

Vi har lekbord som gör att det finns saker för dem och så att de ska känna att de inte behöver gå själva, sådana situationer kan ju skapa konflikter.

Genom att eleverna har mycket att göra och inte behöver vara ensamma så menar vi att det går att tolka det som att Bodil arbetar med att utveckla sociala relationer. Hakvoort och Olsson (2014) menar som tidigare nämnts att den förebyggande nivån inrymmer att eleverna ska utveckla sociala relationer. Calle beskriver nedan hur han erbjuder aktiviteter, då syftet är att det inte ska skapa någon konkurrens mellan eleverna.

Har man lekar där barnen sätts upp mot varandra så kommer konflikterna att komma fram

Calle menar att det är viktigt att inte ha lekar där det handlar om att man skall vara bättre än någon annan. Thornberg (2013) menar att *intressekonflikter* är de konflikter som behandlar motsättningar i resursfördelning och kan handla om exempelvis status, makt, arbetsuppgifter eller saker. *Värderingskonflikter* är då olika människors värderingar krockar med varandra om något som det inte finns ett rätt eller fel om. *Känslokonflikter* och *relationskonflikter* är då det har uppstått en irritation mellan individer och man har svårt att förhålla sig till den andre individen. Vi tolkar att de är just de här konflikterna som Calle försöker undvika genom sitt arbetssätt.

7.2.1.2 Gruppövningar

Samtliga fritidspedagoger arbetar med olika typer av gruppövningar. Annika arbetar som tidigare nämnts med samarbetsövningar som bygger på det som finns inom äventyrspedagogik. Calle och Erika använder sig också mycket av olika samarbetsövningar som äger rum på bland annat fritidsgympan. Maria, Bodil och Stina arbetar mycket med Drama. Stina menar att med dramaövningar så kan eleverna förstå hur man kan känna i olika situationer. Vilket Stina hävdar är en viktig del i att kunna lösa och hantera konflikter. Stina menar även att de försöker hjälpa eleverna med att förstå olika modeller för hur man kan hantera konflikter och beskriver det med följande ord:

Att man kan få känna på hur det är att vara den som retas eller den som är taskig.
Så man får känna på lite hur det är att vara den som är ledsen också och se hur det känns. Hur kändes det när någon säger så till dig? Det är också väldigt viktigt i läroprocessen vid konflikthantering. Vi sår frön för kompromisser i lek.

Malm och Lövgren (2007) hävdar att om man arbetar med dramapedagogik i skolan så kan eleverna lära sig att hantera konflikter på ett ickevåldsamt sätt. Grunden till att kunna lösa och hantera konflikter på ett konstruktivt sätt är personlig erfarenhet av konflikter. Den erfarenheten kan elever få genom att delta i dramapedagogik. Vi tolkar att Stina försöker använda drama som ett pedagogiskt verktyg för att ge eleverna kunskaper om konflikthantering på ett lekfullt sätt.

Bodil och Maria arbetar med ett material som heter "Lions quest". I Lions quest ingår bland annat gruppstärkande övningar som går ut på att eleverna ska lära sig att alla ska få vara med och att man ska hjälpa, lyssna samt respektera varandra. Bodil menar att de arbetar med detta vid terminsstart och med tidens gång så kan man märka att gruppssammanhållningen blir bättre. Bodil arbetar även mycket med musik, rörelse, forumteater och bildberättelser för de mindre barnen. På så sätt kan barnen få en förståelse för hur det känns när de kommer i en konflikt. Sammanfattningsvis kan man säga att fritidspedagogerna arbetar med att lära ut lösningar som de har kunskap om. Hakvoort (2010) och Thornberg (2013) menar att en viktig del av lärarkompetensen ligger i att ha goda kunskaper om konflikter samt hur man kan hantera dessa för att eleverna ska kunna utvecklas och lära sig det, när de hamnar i konflikter.

7.2.1.3 Samlingar och samtal

Samtliga pedagoger arbetar med samlingar och samtal som konflikthanteringsmetod men de arbetar med det på olika sätt. Erika beskriver exempelvis att de försöker förmedla till eleverna hur viktigt det är att man kan kommunicera med varandra, hjälper varandra samt lyssnar på vad den andra har att säga. Maria beskriver nedan hur de arbetar med kompissamlingar varje fredag där de behandlar demokratifrågor och konflikter som uppstått. De utgår från olika frågor som introduceras för varje fritidshem redan vid första året som eleverna går på fritidshemmet. Vidare behandlar Maria Lionsquests materialet *Tillsammans* samt arbetar de med *Set* (social och emotionell träning). Erika beskriver att de arbetar mycket med

värdegrundsarbete för att förebygga konflikter. Det som bland annat ingår i arbetet är att se på olika filmer från www.ur.se som har med värdegrunden att göra. Ett exempel som Erika nämner är en film som heter ”*vara vänner*”. I den filmen är det händelser som eleverna kan känna igen sig i och som ofta sker på skolan eller på fritidshemmet. Efteråt brukar de diskutera och samtala om filmernas innehåll:

Barnen ser på olika scener som spelas upp som barnen känner igen sig i, i skolan och på fritids. Och dem älskar att se på dessa filmer de kan se dem om och om igen, för de hittar alltid nya saker att lösa.

Skolverket (2011) och Hakvoort (2010) hävdar att eleverna ska lära sig olika värden under sin skoltid. De sätt som Erika och Maria har beskrivit inryms därför i den här nivån.

7.2.2 Hantera

På den hanterande nivån har vi hittat en likhet och det är att: Eleverna löser konflikter med hjälp av de verktyg.

7.2.2.1 Eleverna löser konflikter med hjälp av verktyg

Alla fritidspedagoger beskrev att de flesta elever klarar av att hantera konflikter själva. Vidare menar de att eleverna använder de konfliktverktygen de fått av fritidspedagogerna till att lösa sina konflikter. Maria beskriver det på följande sätt:

Eleverna löser oftast sina konflikter och berättar själva efteråt vad som har hänt och hur de löst konflikten.

Maria menar också att när eleverna inte löser konflikterna tar de oftast kontakt med de vuxna för att få hjälp. Erika, Annika och Bodil menar alla tre på ett liknande sätt, att eleverna lär sig mycket av deras förebyggande arbete när eleverna hanterar sina konflikter. De menar att eleverna lär sig att respektera och lyssna på varandra. Det tar sig uttryck i då eleverna vågar tala, visa egna känslor och tar ansvar för sitt eget handlande samt när de visar empati för sina kamrater. Wahlström (2005) hävdar att den kunskap eleverna får med sig i sina unga år om hur de kan hantera konflikter är avgörande för deras framtida sociala relationer när de kommer till att lösa konflikter. Hakvoort (2010) och Thornberg (2013) menar att en viktig del av lärarkompetensen ligger i att ha goda kunskaper om konflikter samt hur man kan hantera dessa för att eleverna ska kunna utvecklas och lära sig det när de hamnar i konflikter. Thornberg (2013) hävdar också att konflikter skapar lärandetillfällen för individen. Härmed menar vi att eleverna lär sig när det uppstår konflikter genom att de då får testa de verktyg de fått av fritidspedagogerna.

7.2.3 Hjälpa

På den hjälpanande nivån kunde vi enbart finna en likhet vilket är att personalen använder samtal för att hjälpa eleverna att lösa och hantera sina konflikter.

7.2.3.1 Personal medlar med hjälp av samtal

Samtliga fritidspedagoger beskrev att de använde samtal där de fungerar som en tredje part för att hjälpa och stötta eleverna till att nå en lösning på konflikten. En samtalsteknik som är återkommande bland alla fritidspedagoger är hur de använder sig av frågor för att skapa en förståelse för hur man ska vara mot varandra. Bodil använder sig av följande frågor:

Är det okej när du säger så, hur kändes det, hade du velat att jag skulle säga så, hur skulle det kännas om någon hade gjort så mot dig?

Denna samtalsteknik som samtliga fritidspedagoger använder sig av kopplar vi återigen till konflikthanteringsmetoden medling, som Kostiainen beskriver. Kostiainen (2011) hävdar att medling är en modell som passar utmärkt att använda sig av i skolan. Läraren fungerar då som en tredje utomstående part som ställer frågor till de inblandade parterna, så att de får uttrycka sina känslor och behov. Vi menar att Bodil på så sätt utvecklar elevernas empatiska förmåga när hon samtalar med dem om hur en annan människa kan känna, vilket är en förmåga som Skolverket (2014) hävdar att fritidspedagogerna ska hjälpa eleverna att utveckla.

7.2.4 Stoppa

På den stoppande nivån kunde vi se två likheter i hur fritidspedagogerna arbetar. Det är hur de tar hjälp inom organisationen, samt av föräldrar för att hantera de konflikter som har lett till våld och kränkningar.

7.2.4.1 Hjälpa inom organisationen och plan mot kränkande behandling

Flera av de fritidspedagoger vi intervjuade beskrev att de händer att de tar hjälp av andra inom organisationen om det uppstår konflikter som de inte kan lösa. Stina menar då att det finns elevhälsoteam tillhands på skolan som hon arbetar på som inrymmer personal som rektor, skolpsykolog, skolsköterska, kurator och speciallärare. Vidare har alla skolor planer mot kränkande behandling vilket Maria upplever som en trygghet.

Det är skönt att ha dessa planer att luta sig mot när det uppstår allvarigare saker.

Maria beskriver att de vid allvarigare händelser brukar koppla in skolsystem, kurator eller skolpsykolog. Som vi tidigare nämnt så beskriver Skollagen (2010:800) att alla skolor i Sverige ska ha en plan mot kränkande behandling.

7.2.4.2 Samtal med vårdnadshavare

Samtliga fritidspedagoger tar ofta kontakt med föräldrar som ett första steg när en konflikt har gått så långt att den inte går att lösa. Maria uttrycker sig på följande sätt:

Det är viktigt att man tar tag i det direkt och inte släpper konflikter som eleverna inte kan reda ut, eftersom det sedan sprider sig vidare till nästa klass de hamnar i.

Maria menar att de föräldrar som berörs oftast brukar bli informerade om vad som har hänt och ibland till och med kallade till ett möte. Det kan hända att fritidshemmet kallar alla föräldrar om det är något som berör alla för att reda ut det som har hänt. Thornberg (2013) hävdar att konflikter i skolan kan ske mellan elever, mellan lärare eller mellan elever och lärare samt att konflikter exempelvis kan uppstå i korridoren, på skolgården och i klassrummet. Vi menar att konflikter även kan uppstå mellan lärare och föräldrar. Enligt Skolverket (2014) ska fritidshemspersonalen informera föräldrarna om elevernas hela skoldag. Därmed blir det viktigt att skapa en god kontakt med föräldrarna för att vinna ett förtroende. Ett förtroende hävdar vi blir viktigt att ha när man ska lämna denna typ av information till föräldrarna.

8 Slutdiskussion

Studiens syfte var att undersöka fritidspedagogernas kunskap om konflikter, samt att den kunskapen skulle få komma fram mer inom forskningen. Våra frågeställningar var; hur beskriver fritidspedagogerna sitt arbete med konflikter och vilka likheter kan urskiljas mellan fritidspedagogernas sätt att arbeta med konflikter? Här följer vår sammanfattning av resultatet och de slutsatser vi har kunnat dra.

På den *förebyggande nivån* så arbetade fritidspedagogerna med vuxenledd lek samt med hur de placerade sig utefter vart det skedde mycket konflikter. Vidare arbetade de med samlingar och samtal, gruppövningar, massage samt utefter den kännedom de har om vilka eleverna är och hur de fungerar i olika konstellationer. Viktigt att tillägga var att samtliga fritidspedagoger arbetade på alla nivåer men att mest tyngd var fokuserat på det förebyggande arbetet.

Den gemensamma nämnare som återfinns i vår analys gällande hur fritidspedagogerna arbetade med det *förebyggande arbetet* var hur de valde att lägga tyngd på gruppövningar, samlingar och vuxenstyrd lek. Enligt Skollagen (2010:800) så ska fritidshemmet arbeta aktivt för att främja elevernas relationer och skapa gemenskap. Vidare ska fritidshemmet arbeta för att alla elever ska utvecklas så långt som möjligt, både kunskapsmässigt och socialt. Vidare hitta arbetsätt, arbetsformer och välja aktiviteter som möjliggör att eleverna utvecklas mot de övergripande målen som finns i andra delen av läroplanen. Skolverket (2014) menar att fritidshemmet ska arbeta för att eleverna ska utveckla ansvarstagande och få kunskaper om normer och värderingar. Det är när elever får samspele i grupp som de kan utveckla en förmåga att lyssna, kommunicera, förstå, tolka andras sätt att uttrycka sig samt andras synpunkter. Det är även i gruppen som eleverna prövar och utvecklar sociala värden och normer. I leken så lär sig barn bland annat att förstå demokratiska principer, turtagning, samarbete, kommunikation och problemlösning. Hakvoort (2010) menar att det som är centralt utifrån den förebyggande nivån är att eleverna ska utveckla social kompetens samt sociala relationer. Mot den här bakgrunden hävdar vi att man tydligt kan se hur fritidspedagogerna lutar sitt arbete mot skollagen och de styrdokument som finns framtagna för fritidshemmet, när de väljer hur de vill arbeta förebyggande med konflikter.

Något som vi tyckte var intressant var att Bodil och Maria nämnde att de inte hade så mycket konflikter på sina fritidshem. Thornberg (2013) menar att eftersom konflikter är naturligt i samspelet med andra människor så kan man i grupper där det inte finns konflikter ställa sig frågan om det finns något djupare engagemang eller en likgiltighet hos gruppmedlemmarna. Maria liksom Bodil menar att de inte har så mycket konflikter på deras fritidshem och mot bakgrunden av det Thornberg hävdar, menar vi att det kanske saknas ett djupare engagemang hos eleverna på deras fritidshem. Cohen (2005) hävdar att den vanligaste orsaken till att konflikter uppstår är att de inblandade inte har fått sina grundläggande behov tillgodosedda. Dessa behov är bland annat att bli sedd och känna sig trygg. Mot den bakgrunden går det också tolka att Maria och Bodil har bekräftat sina elever och utvecklat goda strategier för deras förebyggande arbete med konflikter.

Under den *hanterande nivån* hittade vi enbart en gemensam nämnare för hur eleverna hanterade sina konflikter på de olika fritidshemmen. Eleverna använde sig av de verktyg som de fått av fritidspedagogerna. Hakvoort (2010) hävdar att det är viktigt att arbeta aktivt med den förebyggande nivån. Det är den kunskapen som eleverna får med sig därifrån som ska ge förutsättningar till hur de kan hantera eller lösa sina konflikter. Göthlin och Widstrand (2011)

menar att vuxna och lärare ofta ses som förebilder för eleverna i hur de löser konflikter. Vi menar att det är högst troligt att fritidspedagogerna är förebilder för eleverna. Detta anser vi eftersom eleverna använde de verktyg de hade fått av fritidspedagogerna för konflikthantering.

På den *hjälpande nivån* så avvaktade ibland fritidspedagogerna med konfliktlösningar beroende på vilken situation som hade uppstått. Bodil hävdade exempelvis att när eleverna var väldigt arga på varandra så måste man vänta tills alla har lugnat ned sig. Stina och Annika beskrev hur de alltid hjälpte de som var i underläge först, vilket vi tidigare nämnt liknar MmE-metoden som Patfoort (2011) beskriver. Erika illustrerar hur hon arbetade efter ett systematiskt arbetssätt vilket innebär att alla parter i en konflikt ska få komma till tals utan att bli avbruten, vilket vi tolkar som medling som Kostiaainen (2011) skriver om.

Den gemensamma nämnare vi kunde hitta med hjälp av vår analys, var att samtliga fritidspedagoger beskrev att det alltid var vuxna som gick in och medlade i konflikterna. Cohen (2005) menar att när utomstående elever går in och medlar är det vanligt att det leder till att konflikter eskalerar. I skolans värld är det oftast så att elever hejar på när det uppstår en konflikt eller ett slagsmål. Det som krävs för att kunna hjälpa andra människor som befinner sig i en konflikt är att man först förstår konflikten och vad det finns för bakgrund till den. Cohen (2005) hävdar också att det blir viktigt att utbilda elever i att medla i konflikter. Ellmin (2008) hävdar dock att en utomstående elev har väldigt svårt att lösa en konflikt om man inte varit med i den, men som lärare kan man däremot hjälpa, vägleda samt ge råd och stöd. Calle beskriver likväl att personalen går in för ofta och hjälper eleverna att medla i konflikter:

Barnen är uppfostrade på det sätt att händer det något till exempel att ett bråk uppstår så kommer de och hämtar en fröken direkt.

Calle menar att det är viktigt att man som vuxen inte fördärvar barnens egna möjligheter till att lösa konflikter. Vanligtvis så kommer personalen in och styr och ställer, men personalens viktigaste uppgift är egentligen att inte ta över konflikten utan istället stärka barnen till att lösa konflikter själva. Calle i enlighet med Hakvoort (2010) hävdar att medlarens roll aldrig är att ta över konflikten, utan hjälpa parterna att nå en fungerande kommunikation, samt en gemensam lösning på en konflikt som uppstått. Vidare att om man tar över elevernas konflikter helt så avlägsnar man deras möjligheter att växa och lära. Calle beskriver även i enlighet med det Ellmin (2008) hävdar, att lärare vanligtvis vill gå in och hjälpa till om de ser en situation där det uppstått en konflikt. Ibland är det däremot inte fördelaktigt att ingripa i alla situationer, men är det en fysisk konflikt så bör läraren alltid gå in i konflikten och avbryta. Mot den här bakgrunden kan vi dra slutsatsen att det inte finns en tydlighet inom forskningen som vi har tagit del av, om huruvida elever ska medla i andra elevers konflikter eller inte. Vi kan också dra slutsatsen att elever kan medla, men enligt fritidspedagogerna så får de inte så stort utrymme till att göra det. Ellmin (2008) menar att det kan vara svårt att veta när man ska ingripa i en konflikt, samt hur man ska lösa den när man inte själv har varit en del i den. Vi delar samma erfarenhet och ställer oss därför tveksamma till om man kan kräva att elever i de yngre åldrarna ska klara av att medla i konflikter.

På den sista nivån som behandlar *stoppande av oönskat beteende och våld* så arbetade alla fritidspedagogerna på liknande sätt. Det var vanligt att de tog hjälp inom organisationen. Vidare så brukade de informera föräldrarna genom samtal. Annika menar att de på skolan och fritidshemmet har olika strategier när det gäller kränkningar och den formen av konflikter. Ibland involveras rektorn eller elevhälsoteamet, men då är det främst allvarliga konflikter eller kränkningar som personalen inte kan lösa. Bodil menar i enlighet med Annika att när det

uppkommer konflikter som är riktigt allvarliga så tar de hjälp inom organisationen. Skillnaden är att de på Annikas skola ibland använder sig av trygghetsteamet och IVK- teamet. Bodil beskriver också att ett vanligt förekommande är att man tar hjälp av varandra för att lösa vissa typer av konflikter. Bodil menar att de på fritidshemmen har ett nära samarbete, så det är inte konstigt om man tar hjälp av någon annan kollega. Samtliga skolor arbetade också utifrån planer mot kränkande behandling. Enligt Skollagen (2010:800) är det här något som varje skola måste ha.

De slutsatser vi kunde dra av studien var de faktum att samtliga fritidshem lade mest tyngd inom den *förebyggande nivån*. På den *hanterade nivån* så beskrev samtliga fritidspedagoger hur de flesta eleverna klarade av att hantera konflikter på egen hand och att de då använde sig av de verktyg de hade fått av fritidspedagogerna. Hakvoort (2011) hävdar att eleverna behöver lära sig om hur de ska lösa sina konflikter utefter lärarens kunskaper. Hakvoort (2011) och Cohen (2005) hävdar att det är på det sättet som det förebyggande arbetet ska fungera.

På den *hjälpande nivån* så beskrev fritidspedagogerna hur de använde sig av olika metoder som exempelvis Mm-E metoden och medlingsmetoden för att nå en konfliktlösning. Hakvoort (2011) hävdar dock att många lärare inte har fått tillräckligt mycket kunskap inom området konflikthantering. Det kanske var grunden till att fritidspedagogerna aldrig namngav sina metoder. De pedagoger vi intervjuade och även vi själva anser att vi behöver kunskap om konflikthantering genom kompetensutveckling eftersom det är en sådan stor del av fritidspedagogens uppdrag. På den *stoppande nivån* så gick det urskilja att föräldrarna ibland blev inkallade för ett möte för att på så sätt hjälpa till och lösa konflikten som uppstått. Enligt Skolverket (2011) så ska det finnas ett samarbete kring eleven som omfattar skolan och hemmet. Därmed menar vi också hur vår studie inte bara får konsekvenser för lärare och elever utan även för föräldrar. Som vi tidigare nämnt så vill vi återigen understryka att den här uppsatsen kan ses som en inspiration till hur lärare för fritidshemsverksamhet kan arbeta med konflikter. Därför valde vi att undersöka likheter eftersom vi framförallt ville lyfta fram en gemensam bild av hur man kan tänka och arbeta med konflikter. Vi anser att den kunskap som fritidspedagogerna har fått beskriva i den här studien är värd att praktiseras eftersom den är genomtänkt, då den är baserad på utbildning och erfarenhet. Vi kommer att ta med oss den kunskapen och de idéer vi fått genom fritidspedagogernas utsagor. Mot den här bakgrunden hävdar vi att vi har besvarat våra frågeställningar och arbetat mot vårt syfte, vilket var att undersöka fritidspedagogernas kunskap om konflikter, samt att den kunskapen skulle få komma fram mer inom forskningen. Vårt problemområde var att det inte fanns så mycket forskning gällande fritidspedagogers kunskap och arbete med konflikter. Vi anser därmed att vi har bidragit till mer forskning inom detta område.

8.1 Förslag på vidare forskning

När vi frågade fritidspedagogerna om hur eleverna hanterar sina egna konflikter så fick vi en intressant aspekt gällande skillnader mellan könen. Annika beskrev att:

Flickorna löser sina konflikter genom samtal tillsammans med de berörda, killarna däremot brukar behöva mer hjälp av någon utomstående.

Annika beskrev vidare att flickorna inte brukade vilja ha hjälp av någon vuxen när de skulle reda ut sina konflikter. När killarna hamnade i konflikter så hämtades ofta en vuxen som medlade. Ellmin (2008) menar att killar är överrepresenterade i vardagskonflikter som bråk, verbala gräl och slagsmål medan de konflikter som flickor är inblandade i ofta tar sig uttryck i

utfrysning och baktalande. Ellmin menar vidare att flickors konflikter ofta är väldigt svåra att upptäcka jämfört med killars konflikter. Vi menar mot den här bakgrunden att det skulle kunna vara intressant att forska vidare på hur elever hanterar konflikter, med en inriktning på hur vida det finns skillnader mellan könen eller om det bara är så enkelt att det är svårare att se flickors konflikter.

9 Referenslista

- Ahrne, G., & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- Allwood, C., & Erikson, M. (2010) *Grundläggande vetenskapsteori för psykologi och andra beteendevetenskaper*. Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, F., & Kronström, T. (2013). *Kommunikation och konflikthantering*. (Kandidatuppsats). Fakulteten för samhällsvetenskap (FSV), institutionen för utbildningsvetenskap (UV). Linneuniversitetet. Tillgänglig: <http://lnu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A738234&dswid=5312>
- Cohen, R. (2005). *Students Resolving Conflict: Peer Mediation in Schools*. Tillgänglig: http://books.google.se/books?id=ArxxGIStvhUC&printsec=frontcover&hl=sv&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- Dalen, M. (2015). *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups.
- Ellmin, R. (2008). *Konflikthantering i skolan- den andra baskunskapen*. Natur & Kultur.
- Flick, U. (1998). *An introduction to qualitative research*. London: Sage Publications.
- Friberg, B. (2012). Grundläggande konfliktkunskap. I I. Hakvoort & B. Friberg. (Red.) *Konflikthantering i professionellt lärarskap*. (s. 55-88). Malmö: Gleerups.
- Galtung, J. (1958). *Theories of conflict: Definitions, Dimensions, Negations, Formations*. Tillgänglig: https://www.transcend.org/files/Galtung_Book_Theories_Of_Conflict_single.pdf
- Göthlin, M., & Widstrand, T. (2011). Nonviolent Communication. I I. Hakvoort & B. Friberg. (Red.) *Konflikthantering i professionellt lärarskap*. (s. 129-150). Malmö: Gleerups.
- Hakvoort, I. (2011). Skolans uppdrag och konflikthantering. I I. Hakvoort & B. Friberg. (Red.) *Konflikthantering i professionellt lärarskap* (s 19-53). Malmö: Gleerups.
- Hakvoort, I. (2010) The conflict pyramid: a holistic approach to study conflict resolution in schools. *Journal of Peace Education*, vol 7 (2), 157-169. Tillgänglig: <http://gup.ub.gu.se/publication/127462-the-conflict-pyramid-a-holistic-approach-to-structuring-conflict-resolution-in-schools>
- Hakvoort, I., & Olsson, E. (2014). The School's Democratic Mission and Conflict Resolution: Voices of Swedish Educators. *Curriculum inquiry*. 44 (4) s. 531–552.
- Hareide, D. (2006). *Konfliktmedling*. Lund: Studentlitteratur.
- Jordan, T. (2006). *Att hantera och förebygga konflikter på arbetsplatsen*. Stockholm: Lärarförbundet.
- Johnson, D.W., and R.T. Johnson. (1996). Conflict resolution and peer mediation programs in elementary and secondary schools. A review of the research. *Review of Educational*

- research* 66, no. 4: 459–506.
- Jones, T.S. (2004). Conflict resolution education: The field, the findings, and the future. *Conflict Resolution Quarterly* 22, nos. 1/2: 233–67.
- Kostiainen, A. (2012). Medling i skolan. I I. Hakvoort & B. Friberg. (Red.) *Konflikthantering i professionellt lärarskap*. (s 181-199). Malmö: Gleerups.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundström, A. (2008). *Lärare och konflikthantering, en undersökande studie ur ett könsperspektiv*. Framlagd vid fakulteten för lärarutbildning Umeå universitet. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:149675/FULLTEXT01.pdf>.
- Lennér Axelson, B., & Thylefors, I. (2013). *Konflikter: Uppkomst, dynamik och hantering*. Natur & Kultur: Akademisk.
- Malm, B., & Löfgren, H. (2007). *Empowering students to handle conflicts through the use of drama*. Malmö University. Tillgänglig: http://www.researchgate.net/publication/263260927_Empowering_students_to_handle_conflicts_through_the_use_of_drama
- Patfoort, P. (2011). Konflikthantering enligt MmE-metoden. I I. Hakvoort & B. Friberg. (Red.) *Konflikthantering i professionellt lärarskap* (s 151-178). Malmö: Gleerups.
- SFS. (2010:800). *Skollagen*. Utbildningsdepartementet. <http://rkratsdb.gov.se> Kap. 1-4, 14.
- Skolverket. (2014). *Allmänna råd och kommentarer för kvalitet i fritidshem*. www.skolverket.se. Stockholm: Fritzes.
- Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Fritzes.
- Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Thornberg, R. (2013). *Det sociala livet i skolan. Socialpsykologi för lärare*. Stockholm: Liber.
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet.
- Wahlström G, O. (2005). *Samspel och ledarskap. En vardagsbok för pedagoger*. Stockholm: Runa förlag.
- Zecevic, A. (2014). *En kvalitativ studie om konflikter, konflikthantering och förebyggande arbete på fritidshemmet*. (Kandidatuppsats). Södertörns högskola/Lärarutbildningen. Tillgänglig: <http://sh.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A725696>

&dswid=-5930

10 Bilagor

Nedan presenteras våra bilagor.

10.1 Bilaga 1

Vetenskapsrådets etiska riktlinjer

Vi har utgått från vetenskapsrådets etiska riktlinjer (2002) och de fyra huvudkraven som är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Som intervjuperson har du rätt att:

- veta vad syftet med studien är
- avbryta när som helst
- bestämma över din egen medverkan
- vara anonym
- personuppgifter kommer att förvaras så att obehöriga inte kan ta del av dem
- materialet kommer enbart att användas i vetenskapligt syfte

Stort tack för din medverkan!

Anna Johansson och Nicklas Hallberg, Göteborgs universitet

10.2 Bilaga 2

Intervjuguide

Vad har du gått för utbildning?

Vad har du för nuvarande tjänst?

Hur skulle du beskriva er verksamhet?

Vad har ni för typ av aktiviteter?

Hur många är det i personalen och hur många barn är inskrivna på fritidshemmet?

Hur definierar ni begreppet konflikt?

Beskriv vid vilka tillfällen som det ofta uppstår konflikter?

Kan ni beskriva ert förebyggande arbete med konflikter?

Hur löser/hanterar eleverna konflikter på egen hand?

Beskriv hur ni gör när elever inte klarar av att lösa konflikter på egen hand?

Beskriv hur ni gör när ni inte klarar av att lösa konflikter mellan elever?

Vad lär sig eleverna utifrån ert förebyggande arbete med konflikter?

Har ni några konflikthanteringsprogram eller metoder för hur ni arbetar på skolan med konflikter?

Har ni på ert fritidshem något eget arbete eller metoder för att hantera konflikter?